

Poštnina plačana v gotovini.

Posamezna številka stane 4 din.

Mentor

LETNIK 27 * 1939-1940

ŠTEV. 6

Vsebina 6. številke:

Prof. dr. Maks Robič, O analizi besednih umetnin / Janko Mlakar, Študent / France Klinar, Hrepenenju / Miha Klinar, Na naših poljanah / France Miklavčič, Na valovih Tihega morja / K. Rihar, Križi in težave bruca Mihe Polajnarja / Alojzij Novak, Mornarji / Jože Smit, Balada / Franc Kunstelj, Za nekaj dni v Benetke / Prof. Fr. Bajd, Jurčkova fotografska šola / Nove knjige / Naši zapiski / Filatelija / Sah / Pomenki

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. — Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. — Na upravo se naslavljajo vsa naročila in reklamacije.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom v začetku meseca. — Izdaja ga Prosvetna zveza v Ljubljani (odgov. Vinko Zor, Ljubljana, Sv. Petra cesta 80.) Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani (M. Blejec).

Celoletna naročnina za dijake din 30, za druge in zavode din 40. Posam. številka din 4.—. Plačuje se naprej. — Štev. ček. računa pri Poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. — Naročnina za Italijo: Lit 10.— za dijake, Lit 15.— za druge; za Nemčijo: RM 5.— za dijake, RM 6.— za druge. — Plačuje se po italijanskih, oziroma nemških čekovnih položnicah »Katoliških misijonov« v Grobljah pri Domžalah. — Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. — Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. — Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

**Jugoslovanska
knjižarna
v Ljubljani**

Važni učni pripomočki

Breznik-Ramovš, Slovenski pravopis, mala izdaja, 234 str., din 26.—, vez. din 40.—
Bradač dr. Fr., Slovar tujk, 173 str., din 40.— vez. din 50.—
Bradač dr. Fr., Latinsko-slovenski slovar, II. izdaja, 594 str., vez. din 85.—
Bradač dr. Fr., Pregelj dr. I., Slovensko-nemški slovar, 625 str. vez. din 80.—
Tomšič dr. Fr., Nemško-slovenski slovar, 760 str., vez. din 100.—
Piskernik dr. A., Nemško-slovenski in slovensko nemški žepni slovarček, 232 str., din 20.—, vez. din 30.—
Lovrenčič Joža, Šolar iz Trente. Ep iz XVI. stoletja, 248 str., din 28.—
Pregelj dr. I., Osnovne črte iz književne teorije, 112 str., din 24.—
Pregelj dr. I. - Tomšič dr. Fr., Slovstvena zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov, 163 str., din 32.—
Leben dr. St., Italijanska vadnica I/II del, 158 str., vez. din 30.—
Kotnik dr. J., Slovensko-francoski slovar, 458 str., vez. din 80.—
Pretnar dr. J., Francosko-slovenski slovar, II. izdaja, 607 str., vez. din 85.—

Ljudska knjižnica PZ

v Ljubljani, Miklošičeva c. 7a-1a

Posluje vsak delavnik od 9. — 12. dopoldne ter od 2. — 7. ure popoldne. Ima nad 15.000 knjig in sicer vse slovenske ter mnogo nemških, hrvatskih in francoskih knjig. Izposojuje knjige tudi na deželo. Dijaki se morajo izkazati z dijaško izkaznico.

V trgovini

ANTON SFILIGOJ

KNJIGARNA, ŠOLSKE IN PISARNIŠKE POTREBŠČINE IN DEVOCIJONALIJE

Ljubljana, Frančiškanska ul.
nasproti kavarna Union

dobite vse šolske potrebščine
po konkurenčnih cenah

* MENTOR *

PROF. DR. MAKS ROBIČ:

O analizi besednih umetnin

Uvod

1. Pravilno oceniti moremo samo tisti predmet, ki ga dobro poznamo. Res poznamo ga pa samo tedaj, če smo ga prej točno opisali in označili. A pravilno označimo (karakteriziramo) lahko samo predmet, ki smo ga prej stvarno ali — če to ni mogoče — vsaj v mislih analizirali v njegove sestavine (če je n. pr. neživ) oziroma razstavine (če je živ organizem ali organizmu podoben) in jih potem zopet sestavili oziroma spojili v celoto. Na ta način najboljše spozna n. pr. urar uro, biolog pa organizem.

Tudi na pravilno sodbo o vrednosti določene besedne umetnine¹ je potrebna njena predhodna analiza s sledečo ji sintezo.

Taka analiza torej ni sama sebi namen, temveč je samo v službi boljšega umevanja pesnitve. Zato ne sme biti brezdušno seciranje, temveč mora s pesnikom umevajoče sodoživljati in poustvarjati ter imeti vedno pred očmi, da je vsaka, torej tudi besedna umetnina »organizem« (gl. str. 4.). Smer analize gre od zunaj na znotraj, od površine v globino (višino) z namero, da prodre do jedra (vrha).

2. Prvi in osnovni razstavini, ki ju pri taki analizi dobimo, sta snov in oblika. Vsaka izmed njiju se da razstaviti v po eno vrsto členov. Obe vrsti se v stopnjah dvigata in druga drugi vedno bolj približujeta.

Snovna vrsta se dviga od snovi (doživetja) preko situacije, fabule, značajev in motivov do problemov, oblikovna vrsta pa od oblike preko glavne vrste pesništva in njene zvrsti, h katerima pesnitev spada, tehnike, psihologije in jezikovne oblike do stila pesnitve.

Sredi med njima je še ena vrsta, in sicer izvira ta iz pesnikove osebnosti. Ta osebna vrsta se dviga od pesnika preko njegovega razpoloženja, namere, prikazovanja (izraza) njega samega in njegovega dojetja realnosti (njegovega razmerja do realnosti) do njegovega svetovnega nazora in tako na vsaki stopnji spaja člene snovne in oblikovne vrste iste stopnje, dokler se vse tri vrste ne strnejo v

¹ Glej »O vrednotenju besednih umetnin« v letošnjem letniku »Mentorja« (str. 3.—8. in 49.—51.).

skupnem vrhu: ideji. Pesnika ter snov in obliko pesnitve nam navadno pove že naslov natisnjene delo, na primer: Oton Župančič. Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih.

Snov, pesnik in oblika pesnitve ter členi njihovih vrst so samo razstavine enotne celote, vsaka razstavina je pa zopet celota, toda samo relativna, ker nobena nima samostojnega obstoja, temveč so vse podobne udom organizma in imajo njim podobne funkcije.

Da se to sovisje pri analiziranju preveč ne raztrga, je najbolje, če besedno umetnino analiziramo po členih iste stopnje vseh treh vrst, in sicer v naslednjem redu: I. stopnja: temelj (snov in doživetje, pesnik² in oblika); II. stopnja: notranja oblika (glavna vrsta pesništva in njena zvrst, razpoloženje in situacija); III. stopnja: načrt (fabula, namera in tehnika); IV. stopnja: oblikovanje človeka (psihologija, prikazovanje [izraz] pesnika samega in značaji obravnavanih oseb); V. stopnja: spojitvev (motivi, dojemanje realnosti [pesnikovo razmerje do nje] in jezikovna oblika); VI. stopnja: pesnikova osebnost (stil, svetovni nazor in problemi); VII. stopnja: ideja.

I. T e m e l j

1. Beseda »snov« besedne umetnine (prim. str. 4.—5.) se rabi v več pomenih. Nam pomeni enkratni dogodek. Pomembnost mu daje šele pesnikovo prikazovanje. Za pesnika prihajajo v poštev samo tisti dogodki, katerim more dati simbolični smisel (gl. str. 4., 6. in drugod).

Čisto neoblikovana sirovina pač ni nobena taka snov, tudi družabna čenča, časopisna beležka, ljudsko verovanje in pripovedovanje ali zgodovinsko poročilo že imajo neko obliko. Mnogokrat so izoblikovali snov določene pesnitve že drugi pesniki ali pisatelji, na primer snov Lepe Vide v slovenskem slovstvu pred Cankarjem in italijanske renesančne novele kot snov Shakespearovih dram. Gre le za to, kakšno novo obliko ji da poznejši pesnik.

Snov v našem smislu imajo vse epske in dramatske pesnitve, tudi balada, vložna pesem in pesem o podobi, nima je pa čista lirika, najsi je izraz poedinčevega ali občestvenega doživljanja. Čistim lirskim pesmim je vsebinski temelj doživetje, a to je stanje, ne pa dogajanje. Pač se pa v isti pesnitvi lahko križa eden ali več od drugod prevzetih snovnih virov z enim ali več pesnikovimi lastnimi doživetji, tako na primer v Prešernovem »Krstu pri Savici« in v Goethejevem »Faustu«.

Kjer ni poročil o tem, kaj je pesnik za svojo pesnitev od drugod prevzel in kaj sam doživel, ali nam pa pesnik sam niti ni znan, temveč samo njegova pesnitev, tam more izvesti to ločitev le podživljajoča intuicija, opirajoča se na razlike v toplini pesnikovega čustva, jakosti prikazovanja in prepričevalnosti življenjske resničnosti, izraženih v pesnitvi. Velika toplina, jakost in resničnost dokazujejo, da izvira iz pesnikovega doživetja.

² Ker je poglavje o pesniku zelo obširno in dobro raziskano, ga v tem članku ne moremo obravnavati.

Na splošno se občinstvo bolj zanima za snov kakor za obliko pesnitev. S tem dejstvom mora pesnik računati, če hoče imeti širok uspeh.

Pri epskih in dramatskih delih nam nudi naslov dela prvi predmet analize. Poedine čisto lirske pesmi in cikli takih pesmi pa mnogokrat nimajo ali celo niti ne morejo imeti nobenega naslova ali pa imajo naslov, ki nekaj pove samo o njihovi obliki. (Primerov je toliko, da jih ni treba navajati.)

2. Tudi beseda »oblika« se rabi v več pomenih. Nam pomeni najprej samo oblikovalno možnost kot nalogo. O onih jezikovnih, metričnih in stilističnih oblikah, ki so doslej dobile narodno ali celo mednarodno veljavo, učijo tradicionalna poetika, metrika in stilistika. (Gl. Breznikovo Slovensko slovnico, 4. izd. in Pregljeve Osnovne črte iz književne teorije.)

Prva, še rahla spojitev snovi in oblike, ki jo je dal pesnik svoji besedni umetnini, je podobna tlo m, na katerih stoji arhitektonska umetnina, na primer cerkev: pri gotovi zgradbi in pesnitvi teh tal ne opazimo, a kljub temu njihova kakovost v nekih mejah odloča o umetnini sami. Kakor se na vsaki parceli ne da zgraditi poljubna stavba v poljubni velikosti in obliki, tako se tudi ne da iz vsake snovi spesniti pesnitev poljubne oblike.

S tem, da analiza išče snovne vire pesnitve in raziskuje spremembe, ki jih je pesnik izvršil na snovi, prevzeti od drugod, se močno približuje svojskosti pesnitve ter pesnikovi osebi in njegovemu načinu dela. (Prim. snov povodnega moža pri Valvazorju in pri Prešernu.)

Raziskovati pa moramo tudi to, kako so različni pesniki oblikovali isto snov. Če ne pripadajo isti dobi in stilski smeri, je takšno primerjanje posebno koristno (na primer Veronika Deseniška v slovenskem in drugih slovstvih ter Evripidova in Goethejeva Ifigenija).

II. Notranja oblika.

5. Na drugi stopnji mora analiza najprej določiti, ali je pesnik glavno vrsto in njeno zvrst, h kateri njegova pesnitev spada, v njenem naslovu pravilno določil, saj na primer Dantejeva Božanska komedija ni komedija, pa tudi ne epos v navadnem smislu, temveč veličastna vizija.

Dalje je analizi treba dognati, ali je pesnik zadostil notranjim zahtevam in zakonom glavne vrste pesništva in zvrsti, h katerima svojo pesnitev sam prišteva. Tudi je treba preiskati, ali se je pesnik pri ustvarjanju določene pesnitve oziral na take zakone in jih priznaval, ali je iskal preko tradicije novih možnosti, ali pa takih zakonov sploh ni priznaval in jih torej tudi ni upošteval. Tudi današnja literarna veda uči, da razlike med glavnimi vrstami pesništva in posebni zakoni zanje in za njihove zvrsti so (gl. str. 7.—8.).

Bistvene razlike med čisto epiko, čisto liriko in čisto dramatikom in njihova sorodnost se dajo najkrajše izraziti tako: čista epika je monologično poročanje o nekem dejanju (delovanju, dogajanju),

čista lirika je monologično prikazovanje nekega stanja (doživetja), čista dramatika pa dialogično prikazovanje nekega dejanja. Monologični značaj je torej skupen epiki in liriki, prikazovanje je skupno liriki in dramatiki, dejanje pa epiki in dramatiki. Za epiko značilno je torej poročanje, za liriko stanje (doživetje), za dramatiko pa dialog.

V smeri od lirike preko epike k dramatiki stopa pesnik v ozadje; od epa preko drame k pesmi se stopnjema izgublja snov; od dramatike preko lirike k epiki pa prehaja prikazovanje v poročanje.

Med temi čistimi vrstami je pa mnogo prehodov in vmesnih členov. Po svoji razvojni stopnji se dajo razvrstiti okoli zgolj domnevne »prapesmi« kot središča v treh koncentričnih kolobarjih. Prvi kolobar obsega še manjše in manj razvite zvrsti narodnega pesništva, drugi kolobar popolnoma razvite zvrsti umetnega pesništva, tretji pa izvenpesniškim namenom (teoretični razpravi, nravnemu, verskemu, zgodovinskemu in drugemu pouku, posvetilu, satiri, kritiki, polemiki itd.) služeče pesnitve.

V smeri od čiste epike preko prav takšne lirike in dramatike nazaj k epiki se vrstijo naslednje važnejše zvrsti:

v prvem kolobarju: epska pesem, magični zagovor, molitev, pesem, ki jo pojo pri delu — ljubezenski pozdrav, plesna pesem, himna, zbarski spev z odpevi — mimus, nárek (naricaljka, tužbalica), pravljica in balada;

v drugem kolobarju: lirski roman, idilična povest, vizija, epistola, lirski ciklus (venec) — vložna pesem, monodrama (s samo eno nastopajočo osebo), lirski dialog, dialogična idila, lirski drama — dramska podoba, roman v dialogih, roman v pismih, okvirna povest, jaz-povest (pripovedovanje v prvi osebi);

v tretjem kolobarju: basen, alegorična povest, rek in pregovor — epigram, satira, mrtvaški dialog — slavnostna igra — filozofski dialog, poučna pesem, kronika v verzih.³

Zvrsti, ki v tem pregledu niso navedene, se dajo brez večjih težav pravilno namestiti med naštetimi.

4. Ta pregled ne upošteva onega, kar na tej stopnji pripada osebni vrsti in se da kratko označiti z besedo **razpoloženje**. To je ono osnovno čustveno stanje (podobno koloritu slike in tonski lestvici skladbe), ki je navdajalo pesnika pri ustvarjanju določene pesnitve ali v njem vsaj prevladovalo in nastane v nas, če jo po-

³ V Fr. Sušnika »Pregledu svetovne literature« bo bralec našel za te zvrsti dovolj primerov, mnogo jih omenjajo tudi že navedene »Osnovne črte iz književne teorije« Ivana Preglja. Za slovensko slovstvo do leta 1933. primerjaj Antona Slodnjaka »Pregled slovenskega slovstva«, za najnovejše pa Franceta Koblarja »Slovensko leposlovje od leta 1918. do leta 1938.« v »Spominskem zborniku Slovenije«, Lj. 1939.

Slovenskega pregleda drugih slovstev najnovejšega časa žal nimamo. Opozorim naj samo na knjigo Kurt Wais, »Die Gegenwartsdichtung der europäischen Völker. Berlin 1939. Nekoliko starejše je n. pr. delo: W. Schuster und Max Wieser, Weltliteratur der Gegenwart, Berlin, 1931, ima pa tudi preglede izvenevropskih slovstev za leta 1890—1931.

ustvarjamo (poslušamo, beremo, gledamo). Kadar se nam to posreči, smo že prav blizu jedru pesnitve, pa tudi pesniku in njegovemu svetu.

Glavna osnovna razpoloženja so tragičnost, komičnost in humorističnost. (Poleg onih, ki so na strani 7. našete, spadajo sem še na primer ganljivost, vzvišenost, slovesnost, mirnost in stvarnost). Te lastnosti pesnitve ne izvirajo niti iz snovi, niti iz oblike. To dokazuje za snov dejstvo, da se na sebi tragična snov, na primer o Piramu in Tisbi, da obdelati tudi kot komedija (Shakespeareov Sen kresne noči), za obliko pa parodija (na primer Levstikova pesem V spomin rajnega Napreja) in travestija (na primer Robov Deseti brat).

Ta razpoloženja gredo preko zvrsti, po kateri so imenovana (saj imajo tudi balade ter nekateri romani in novele tragični značaj), ter preko poezije (saj so takega značaja tudi nekatere skladbe in kipi) ter umetnosti sploh, ker so umetnine samo izraz razstavlin, zasidranih v bistvu človeškega obstoja. Zgodovina in sodobnost nam to posebno jasno dokazujeta za tragičnost življenja.

Tragičnost, komičnost in humorističnost, pa tudi druga razpoloženja imajo več vrst, vendar se tu na take razlike ne moremo ozirati, pripomnimo naj samo to, da je svetovnonazorski temelj tragičnosti idealizem, medtem ko stoji komika, posebno pa humor blizu realnemu življenju ter njegovim protislovjem in neskladnostim.

Vendar je pa le malo pesnitev večjega obsega, ki bi bile ubrane na eno samo osnovno razpoloženje. Celo v tako visoko tragični drami, kakor je Sofoklejev »Kralj Ojdipus«, je nekaj komike (vloga sla iz Korinta), Shakespeareova komedija »Beneški trgovec« se pa mestoma zelo približuje tragediji, vse to pač zaradi učinkovitosti kontrasta. Čista lirika ne more biti tragična in vsaj hoté tudi ne komična, temveč kvečjemu nekoliko s humorom prepojena.

Lahko pa nastopajo v pretežno epskih pesnitvah tudi lirski in dramatski, v pretežno lirskih tudi epski in dramatski, v pretežno dramatskih tudi epski in lirski elementi, posebno če so pesnitve večjega obsega.

5. Vsa čista lirika je izraz nekega doživetja, torej (čustveno močno poudarjenega) stanja, to pa vselej izvira iz neke **situacije**. V njo je pesnik ali res prišel ali se vsaj v svoji domišljiji vanjo vživel. Pesnikovo doživetje lahko sprožijo najrazličnejši povodi, na primer: pokrajina, spomin, nasprotje med več situacijami, druga ali pesnikova lastna oseba kot njegov »ti« ali več oseb (občestvo), naravni pojav, vizija.

Lirik navadno govori v svojem imenu ali v imenu občestva, h kateremu se prišteva (tedaj izraža občestveno doživetje), lahko pa da govoriti tuji, stanovsko natančno določeni osebi (»vložna pesem«, na primer Prešernova »Soldaška« ali Gregorčičev »Veseli pastir«).

Situacijo kot izhodišče razpoloženja ima tudi balada, saj združuje z epskimi in dramatskimi tudi lirске elemente. Zato jo je Goethe imel za »prapesmi« najbližjo.

Epika in dramatika nimata situacije v tem smislu, ker je pri njiju situacija izvor dejanja, delovanja in dogajanja, ne pa stanja kakor pri liriki. (Dalje.)

Študent

(Prirodopisna študija.)

Pridni študent (h. stud. sedulus) ima navadno precej odprto glavo. Profesorji imenujejo to okoliščino »nadarjenost«. Odprtina pa ni pri vseh enaka, marveč je pri nekaterih večja, pri nekaterih manjša. Zato so nekateri pridni študenti bolj nadarjeni, nekateri pa manj. Pridni študent se ne drži zlate srede kakor h. stud. vulgaris, marveč hrepeni po skrajnosti, po odliki. To je njegov cilj, za katerega je pripravljen vse žrtvovati. Vkljub temu ga vsi ne dosežejo. Pri nekaterih je pač glava premalo odprta, pa ne gre vse vanjo, kar bi radi vanjo stlačili. Zato se morajo zadovoljiti s prav dobrim uspehom. Ljubljenska pridnega študenta je petica. Tudi štirko še nekako voljno prenesejo. Trojke in dvojke se pa boje kakor vrag križa. Kadar jih zadene nesreča, da ujamejo dvojko, čeprav je niso lovili, vpliva včasih ta dogodek na njihove oči kakor čebula. Tekočina, ki začne iz njih polzeti, je brezbarvna, slana in iz iste tvarine kakor človeške solze. Ta tekočina vpliva večkrat, zlasti če gre za samico, na profesorja tako, da se mu začne tajati srce, kar ima navadno za posledico, da se mora dvojka pri prvi priliki umakniti višji številki.

Pridni študent presedi največ svojega dijaškega življenja pri knjigah. Vkljub temu je velik ljubitelj narave. Zato vstane včasih takoj po sončnem vzhodu. Ker mu pa tudi lepe tihe noči ugajajo, sedi večkrat še v trdi noči pri knjigi. V šolo se mu vedno mudi in se prav nič ne zanima za dogodke na cesti, za izložbe, dà, celo pri kino-reklamah se ne ustavlja. Ko pride v učilnico, začne takoj ponavljati, če se mu je na poti kaj izkadilo. Med poukom pazi na vsako profesorjevo besedo in se zelo rad z njim v pogovor zaplete. Splošno vlada med profesorji in pridnimi študenti najlepše razmerje. Zato so jim njihovi sošolci včasih zavidljivi in jih zmerjajo z »guleži«. Po končanem vežbanju se navadno izkažejo pridni študenti za zelo porabne. Slednjič je treba še pripomniti, da je to pleme na šolah navadno z zelo majhnim številom zastopano in da je v njem, kakor nekateri trdijo, več samic ko samcev, pa ne vem, če je to res.

Leni študent ali lenuh (h. stud. piger) se navadno po tem spozna, da prevladuje v »prozivniku« med njegovimi redi dvojka. Sicer se ne more trditi, da je ta številka njegova ljubljenska, dejstvo pa je, da je nanjo še najbolj navajen, tako da se tudi konec šolskega leta posebno ne razburja, če nastopi v njegovem spričevalu v množnem številu. Lenuh ima včasih precej odprto glavo in bi lahko vanjo naložil nekoliko znanosti in učenosti, pa se mu ne ljubi. Večkrat je celo sovražno razpoložen, kar je s šolo v zvezi. Edino pri počitnicah dela izjemo. Sploh bi pa najrajši imel, da bi bil samo en letni čas: počitnice. Kadar ga profesor ogovori, takoj umolkne, čeprav se je prej razgovarjal s kakim bližnjim ali daljnim sosedom. Nekateri trdijo, da se zato ne mara s profesorji razgovarjati, ker jih prezira.

Moje, čeprav nemerodajno mnenje pa je, da lenuh zato molči, ker se drži pregovora: »Kdor molči, devetim odgovori.« Nerodna pa je ta okoliščina, da profesorji upravičenosti tega pregovora ne priznajo.

V novejšem času so znanstveniki dognali, da je vzrok lenobe (pigritia), ki lenuha vsega prevzame, neki bacil, kateremu so dali ime gnilobni bacil (*bacillus putridus*). Če se v študentu razmnoži, dobi studiosus leno mrzlico (*febris putrida*), ki je težko ozdravljiva. Če je bolezen šele v prvem štadiju, se da navadno mrzlica še preprečiti. Najnavadnejše zdravilo, ki je večkrat uspešno, so različni opomini, zapisani v dijaško knjižico. Pomagajo pa le takrat, če imajo v domačem krogu za posledico omejitev v prostoru, odtegljaje stvari, ki so študentu prijetne, mazanje z leskovim oljem itd. Zgodi se pa včasih, da vsa zdravila nič ne pomagajo.

Ker so lenuhi nekaki bacilonosci, okužijo z lenobo večkrat tudi druge. Zato ne gledajo profesorji radi v svojih razredih lenuhov in se trudijo, da se jih znebe. To store najlaže na ta način, da jim konec leta v spričevalo napišejo dvojko v množnem številu. Nekaterim odpade zaradi tega knjižica za vselej. Iz takega lenuha se potem včasih razvije tako imenovani pokvarjeni študent (h. stud. depravatus), ki se sčasoma prelevi v postopača, ki nosi s posebnim ponosom hebrejsko, pa pri nas že udomačeno ime »haraba«.

Včasih je leni študent precej odprte glave in se zgodi, da zapusti šolo z zrelostnim spričevalom. Ker se ga pa drži *febris putrida*, ni za nobeno resno delo posebno poraben. Veliko bistroumnost pa kaže v tem, da pusti druge namesto sebe delati in da si zna prisvojiti njihove zasluge.

Po splošnem mnenju je med lenimi študenti več samcev kakor samic. Žal, da se je začela v novejšem času lena mrzlica tudi medamicami zelo širiti.

Omejeni študent (h. stud. *stupidus*) ima zelo trdo glavo, v kateri je po mnenju profesorjev natlačena namesto možganov slama, oziroma rezanica. Vendar so taki študenti redki, ki bi imeli čisto slamo v glavi. Navadno je pomešana z večjo ali manjšo količino možganov. Od te mešanice je odvisna večja ali manjša omejenost (*stupor*), in sicer tako, da je v premem razmerju s slamo, v obratnem pa z možgani. Ker spada slama med stvari, ki se rade vnamejo, se dobe profesorji, ki v nežni skrbi za napredek omejenim študentom svetujejo, naj se ognja ogibljejo. Zdi se mi, da bi bilo najbolje, če bi jih zavarovali. V razgovoru z omejenim študentom postanejo nekateri profesorji nervozni, oziroma nepotrpežljivi, kar ima za študenta večkrat neprijetne posledice. Zdi se mi, da bi profesor bolje storil, če bi se v tem primeru namazal s tisto mastjo, ki se ji pravi potrpežljivost in porabil svoje pedagoške zmožnosti, da bi na primer Pythagorov izrek tako razložil, da bi ga tudi omejeni študent razumel. Na drugi strani seveda moram le priznati, da je nerodno za profesorja, če študent zamenjuje »potence« s »potomci« ter spravi ves razred v dobro voljo, kar gre včasih res na živce.

Lastniki omejenih študentov, zlasti starši, skrbe zelo zanje ter hodijo pridno profesorje popraševati, kako napredujejo. Ker nočejo

priznati, da spadajo k plemenu h. stud. stupidus, marveč so prepričani, da imajo njihovi varovanci najboljše glave, pridejo s profesorji, ki so nasprotnega mnenja, nekoliko navzkriž. Sicer je pa res, da je včasih omejeni študent za nekatere stvari zelo spreten. Tako vam na primer pogosto kaka samica iz plemena h. stud. stupidus veliko bolje skuha in pripravi obed, čeprav nima pojma o kemiji, kakor pridna učenka, ki ima vse spojine in sestavine soli, ogljika, škroba, vodika, beljakovin, hidratov in drugih kemičnih, za kuho potrebnih snovi v malem prstu. Prav tako so omejene študentke večkrat zelo pripravne za ročna dela, navadna in umetna, čeprav so jim trikotniki in krogi delali v geometriji velike težave in se niso mogle sprijazniti z njihovimi obsegi in ploščinami. Tudi marsikateri h. stud. stupidus je zelo spreten za razna mehanična dela, čeprav so ga morili različni škripci, strmine, padi, meti in drugo, kar spada v mehaniko.

V šoli je omejeni študent navadno miren in krotak. Med poukom se bavi sam s seboj ter se prav malo meni za to, kaj se godi okrog njega in pri katedru. Nikdar ne nadleguje profesorjev z radovednimi vprašanji in je najbolj srečen, če tudi njega pustijo v miru ter ga ne izprašujejo tega, kar itak sami bolje vedo ko on. Kot dolgoleten krotilec samic iz vseh plemen študenta sem večkrat zapazil, da so nekatere nekoliko omejene študentke prav simpatična in prijazna bitja, dâ, tudi prijetna za oko, kakor bi jih hotela narava za tisto slamo, ki jo jim je namestila v glavo, na drug način odškodovati. Zato so pozneje, ko jim dijaška knjižica za vedno odpade, v zasebnem življenju večkrat prav porabne in koristne.

Prisiljeni študent (h. stud. promotus) ni samoniklo pleme, marveč je nastal iz križanja lenuha in omejenega študenta. Zato je tak »studiosus« deloma len, deloma omejen. Kaj pa v njem prevladuje, pigritia ali stupor, bi bilo treba ugotoviti v vsakem posameznem primeru, kar je pa navadno nemogoče. Prisiljeni študent se ne meni dosti za šolo in kar je z njo v zvezi, izvzemši počitnice, ki jih svojevoljno raztegne čez vse sončno leto. Vendar se pa da potiskati iz razreda v razred in se zadržati pri tem popolnoma pasivno. Zato pa so njegovi starši toliko bolj aktivni. Ker pa tega naporenega dela sami ne zmorejo, mu najamejo posebnega pomagača, ki se imenuje navadno inštruktor. Dobro je, da je inštruktor istega spola kakor študent, kateremu mora pomagati. Zato moški inštruktorji niso za samice priporočljivi. Zgodijo se včasih, da oba, inštruiranka in inštruktor, obojita za ljubavno mrzlico (febris amatoria). V takem slučaju spregata pri francoščini najrajši glagol aimer, pri latinščini pa amare, to pa v vseh oblikah, v tvornji in trpni. Pomen nekaterih glagolov inštruktor pogosto kar nazorno razlaga, kakor na primer pri latinščini glagol amplecti (objeti). Zato je pa uspeh »inštruiranja« večkrat ves drugačen, kakor ga starši pričakujejo.

Priznati pa je treba, da naloga inštruktorjeva ni lahka in da je treba precej napora, da potisne svojega učenca v naslednji razred. Njegova dolžnost je, da mu dela naloge, da mu razlaga, da se z njim uči in da prevzame odgovornost, če prinese domov inštruiranec kako dvojko. Seveda se pravo »potiskanje« začne šele proti koncu leta.

Takrat stopijo starši v aktivnost. Pri tem imajo to taktiko, da obdelajo vse profesorje, pa ne naenkrat, marveč vsakega posebej. Profesorja skušajo prepričati, da je on edina ovira na življenjski poti njihovega študenta tega ali onega spola. Zato se večkrat prigodi, da se dobra dvojka mora umakniti slabi trojki. Sicer se pa nekateri starši že s tem zadovolje, da se profesor toliko vda, da se s študentom še nekoliko pomeni takole konec avgusta in ga porine potem v naslednji razred. Dobe se pa tudi taki starši, ki si tako imenovani popravni izpit prepovedo, ker bi njihovega omejenega lenuha in nje same motil v počitniškem delovanju. In to je tudi umevno. Kako pride študent do tega, da bi se moral med počitnicami učiti, ko se pa niti med šolskim letom ni, ko je bil vendar za to čas?

Marsikak skozi gimnazijo porinjeni študent zasede pozneje v družbi zaradi zaslug svojih staršev in raznih dobrih zvez važno mesto, na katerem je njegova prva in edina skrb, da se v delu ne pretegne.

(Dalje.)

FRANCE KLINAR:

Hrepenenju

Hrepenenje moje, kam,
kam bi pohitelo?
Čez sneženo, mrzlo plan,
kjer umira zimski dan?

V sivi dalji dremlje gozd,
trudno polje spava,
čez eno vejo mrzel dih,
plava smrti angel tih.

Hrepenenje, tvoja pot
ni v temo in metež,
vrni se v srcé nazaj,
v njem je zdaj sam maj!

MIHA KLINAR:

Na naših poljanah

Mesec riše za drevesi ostre sence,
gole veje v srebro štrlijo,
tam za drevjem misli mi zvenijo,
spletajo si v mesečini vence...

Tam pod drevjem, tam v dolini,
tam železne so poljane,
v njih so misli zakopane
in bridkó vasujejo spomini...

Na valovih Tihega morja

(Iz spominov na Novo Zelandijo.)

8.

Drugo jutro Doroteje dolgo časa ni bilo na spregled. Na jutranji čaj, ki so ga servirali ob 11 na krovu, se je pa vendarle prikazala. Bila je videti precej pomirjena. Zaradi utrujenosti je najbrž dobro spala, dasi je ob ekvatorju celo ponoči zelo vroče in soparno.

Komodno se je zleknila na dolgi krovni stol ter me zvedavo pogledala, kot bi me hotela vprašati, če hočem poslušati nadaljevanje njene povesti. Ženske večkrat iščejo koga, ki je pripravljen, da jih posluša, dokler se jim ljubi pripovedovati. Čutila pa je, da imam proti njej že pripravljeno orožje in da jo bom nadlegoval z vprašanji. Zato me je prestregla ter začela:

»Sinoči ste zelo radovedno ogledovali mojo aluminijasto zapestnico!«

»Jasno! Pričakujem, da mi kaj več poveste o njeni zgodovini.«

»Moj Bog, ne mučite me preveč! Potujem namreč, da se nekoliko raztremem in da si na vožnji po morju zopet okrepiam svoje živce.«

»Kaj vas je pa tako potrló? Po mojem sta mogoči samo dve stvari: preveč dela ali pa razočaranje v ljubezni.«

Tedaj mi je začela pripovedovati svojo zgodbo in pogosto so jo prekinile solze. Po prihodu v Sydney je kmalu samostojno vodila gospodarski oddelek francoskega generalnega konzulata, saj je že v Aucklandu kazala velike poslovne sposobnosti. V prostem času se je morala tudi zanimati za plantaže svojega strica, ki jih je imel po raznih tihomorskih otokih.

V posameznih panogah gospodarstva je bila prava ekspertinja. Tako sva že v Aucklandu temeljito študirala ovčjerejo, od njenega razvoja na pašnikih do tehnične in trgovske organizacije po klavnicah in prekomorskem izvozu. To zanimanje je mogla v Sydneyu gojiti še v veliko večji meri. Tako se je ob nekem svojem študijskem izletu na veliki ovčjerejski farmi seznanila s svojim junakom »Williejem«, ki je bil tedaj nekak poglavar »cow-boyev (cow = krava, boy = deček, pastir), ki so morali neprestano jahati po velikanskih pašnikih svojega gospodarja ter nadzorovati živino in ovce, da ne uidejo preko pogosto izsušenih potokov, ki navadno mejijo posamezna veleposestva. Pravila mi je, kako je Willie znal na konju krasno skočiti čez najvišje ograje, naravne zapreke ali potok, kar je užgalo njeno fantazijo.

V prostovoljski vojaški organizaciji »jahajočih strelcev« (mounted rifles) je bil Willie seržant ter je po izbruhu svetovne vojne s prvimi avstralskimi četami odrinil v Egipt in od tam na francosko bojišče, kjer je kmalu dosegel častniški čin. Kot mlad poročnik je leta 1917. v znameniti bitki pri Ypres-u dobil precej nevarne poškodbe pri nekem plinskem napadu, nekaj mesece pozneje pa je bil od šrapnela ranjen v spodnji del hrbtenice, tako da so mu komaj rešili življenje. Dalje časa je ležal po različnih bolnišnicah na Angleškem ter se je kot vojni invalid zopet vrnil v Avstralijo. Poškodbe so mu pa bile zdravje tako uničile, da jo bil prisiljen bivati po raznih okrevališčih in da je bilo le malo verjetnosti, da

se bo mogel kdaj povrniti h kakemu rednemu in stalnemu poklicu. Zato je pa bila Doroteja tako nesrečna, dasi je imela svojega »junaka«, ker se je čedalje bolj videlo, da je poroka odložena na daljno, daljno prihodnost, če bo sploh kdaj prišlo do nje. Kot spomin nanj pa je negovala zapestnico iz aluminija, ki je bila menda narejena iz ostankov prav tistega šrapnela, ki ga je bil ranil v bitki pri Ypres-u.

Prišel je 4. julij, ameriški narodni praznik. Ta dan je bil osrednja osebnost vsega življenja na krovu Amerikanec Mr. Horne, ki se je že celo pot hvalil, da je bližnji sorodnik, menda celo bratranec predsednika Wilsona. Kadar koli smo se mogli preriniti v njegovo bližino, smo mu stiskali roke, mu izražali svoje čestitke ter se priporočali njegovi naklonjenosti v najrazličnejših zadevah. Posebno ženske so ga naravnost oblegale, saj si je s čudovito pokroviteljsko gesto celo notiral razne želje svojih »prijateljev« in oboževalk. Pri večernem obedu je godba zaigrala ameriško himno, ki smo jo seveda poslušali stoje. Nato je prišla na vrsto še marseljeza ter udarna »Britannia rules the waves« (Britanija obvladuje valove), nakar smo zaključili oficielni del z angleško narodno himno »God save the King« (Bog ohrani kralja).

Po večerji smo v družabnem salonu nadaljevali zabavo z lepo muzikalično prireditvijo. Odkrili smo, da imamo med seboj kar lepo število nadebudnih pevcev in pevk, ki so nas zabavali s samospevi po svojih najboljših močeh, le na koncu smo kak refren zapeli tudi skupaj, seveda enoglasno, ker v zboru Angleži običajno ne pojo razen v cerkvah.

Z Dorotejo sva sedela bolj v ozadju. Bila je sicer že nekoliko boljše volje, vendar sem se zastonj trudil, da bi jo pregovoril, naj nastopi s svojo točko »Loch Lomond« iz starih časov. Izvlekel sem iz nje še marsikaj in končno mi je zaupala, da se je njen »junak« Willie nekoč v Sydneyu sporekel s tem Amerikancem Hornom ter da mu je prav za prav zaradi tega razbila palice za golf na igrišču. K sreči pa je bil Mr. Horne na ladji vedno obdam od številnih prijateljev, tako da nista nikdar trčila skupaj. Seveda je tudi Doroteja spadala k tistemu malemu številu potnikov, ki mu k današnjemu prazniku niso častitali. Opazil sem, da tudi kapitana Worralla in mojega brezzičnega prijatelja »Sparksa« cel dan ni bilo na spregled. Ladijski detektiv Mr. Smith, za katerega je sploh samo nekaj ljudi zaupno vedelo, kakšno vlogo igra med nami, je pa šele pozno zvečer prisopihal od nekok in trdil, da je bil cel dan bolan. Vendar se mi je zdelo, da sem ga čez dan nekajkrat opazil blizu kapitanove kabine. Tu je morala biti v ozadju neka skrivnostna zadeva, toda kakih pojasnil nisem mogel dobiti od nikogar.

Čimbolj smo se odmikali od ravnika na svoji poti proti severo-vzhodu, tembolj je zopet postajalo mrz. Pravkar smo še hodili po ladji v belih oblekah ter včasih zaradi vročine spali kar na stolih na krovu, sedaj smo se pa zopet začeli zavijati v plašče in suknje, v katerih smo prišli na krov v Wellingtonu.

Doroteja je bila polagoma prišla k sebi ter je vsaj navidezno pozabila na grenkobo svoje ljubezni. Tembolj pa se je začela vzbujati njena radovednost in moral sem ji tudi jaz pripovedovati vse, kar sem doživel po njenem odhodu iz Aucklanda.

Marsikaj jo je zanimalo in še celo zabavalo, posebno pa še zgodba, kako sem stopil kot vrtnar v službo našega starega znanca hotelirja Gleesona. Kot občinski svetnik je Gleeson organiziral gospodarsko fronto, kar nikakor ni bilo težko, ker predstavljajo »dominioni«, t. j. z belimi ljudmi naseljene angleške

kolonije, kot n. pr. Avstralija in Nova Zelandija, skoraj neodvisne republike, mati Britanija pa jih ščiti na vse strani s svojo močno mornarico. Zato je patriotizem »kolonialcev« iskren in neprisljen, in kadar zaslišijo Nelsonov klic, ki izvira menda s pomorske bitke pri Trafalgarju: »England expects every man to do his duty« (Anglija pričakuje od vsakogar, da stori svojo dolžnost), tedaj gredo z veliko vnemo zanjo v boj.

Pravil sem ji torej, kako me je naš stari prijatelj Gleeson srečal na ulici in me prepričal, da bi bilo za moje slabo zdravje zelo koristno, če bi se lotil kakega dela na svežem zraku, ter mi ponudil službo, ki bi mi bila obenem še v zabavo. V njegovih obširnih vrtovih v predmestju, da žive meje že dolgo časa le prebujno poganjajo ter že težko čakajo, da bi jih kdo nekoliko obrezal. Če bi mi ugajalo, bi se za izpremembo lahko seznanil tudi s pridelovanjem čebule, debelih vrtnih jagod, ribeza in drugih takih dobrih in koristnih stvari. Celo rožice bi sem in tja lahko sadil in med njimi tudi kak nageljček, da si ohranim zveze s fineso življenja. »Moja pot je bila torej jasno začrtana in vdal sem se v svojo usodo. Težke vrtno škarje so kmalu jele peti svojo otožno pesem in poganjki živih mej so neusmiljeno padali po tleh, tako da so se kar čudili marsikateri stari znanci, če jih je slučajno pripeljala pot mimo,« sem končal.

»Delo je pa vendarle moralo biti precej dolgočasno,« se je oglasila Doroteja.

»Nikakor ne. Kadar sem se namreč naveličal, sem se usedel na vrh dvostrane lestve ter iskal po jubilejni izdaji Shakespeara koristnih navodil in pobud za delo v vrtnarski stroki.«

»Take pobude — pa v Shakespearu? Kaj takega pa še nisem slišala!«

»Dovolite, ali vam ni znan tisti prizor iz Hamleta, kako se nesrečna Ophelia pogovarja s cveticami? 'Rosemary for remembrance, pansies for thoughts' (Rožmarin za spomin in mačehe za misli).«

»Pa se ni menda tudi pri vašem delu kaka Ofelija sprehajala po vrtu?«

»Ofelija ravno ne, pač pa sem ter tja neka Gleesonova daljna sorodnica, menda njegova teta, ki pa je vi ne poznate, ker je šele po vašem odhod prišla nekod iz Avstralije.«

»Čudno, da o kaki taki njegovi sorodnici nisem nikdar slišala ničesar. Koliko pa je bila stara?«

»Pa se res nisem zanimal. Toda recimo, koliko let bi si prištevali vi, če bi se slučajno zopet srečala čez kakih dvajset let?«

»Torej ni bila nevarna?«

»Moj Bog, nevarna! Pogovarjala sva se samo o vrtnarstvu. Včasih mi je celo delila dobre nauke za življenje, ki sem jih glede na mogočnega pokrovitelja, pri katerem sem bil uslužben, kar krotko poslušal.«

»Svojčas ste bili drugačni, pogosto ste ugovarjali mojim dobro mišljenim nasvetom. Kje pa je ta teta sedaj?«

»Bog ve kje in prav malo mar mi je. Toliko ji pa vendar moram priznati, da sem se pod njenim nadzorstvom, ki ga je pa zelo milo izvajala, precej dobro izuril v vrtnarstvu, in mogoče mi bo to še koristilo v novem svetu, ki se mu bližamo in bo treba v njem začeti novo življenje.«

»Lahko se torej oprimate vrtnarstva ali pa kupčije s parcelami, o katerih ste mi tudi že večkrat pravili, da vas zanimajo, toda za take stvari je treba plenka.«

»Da, da, plenka potrebujem ter si večkrat razbijam glavo, kako bi prišel do njega.«

»Čisto lahko! Vstopite vendar kot uradnik v kako ameriško banko, tam si naberete denarja in potem začnete špekulacije z zemljišči.«

»Vstopil bi že, toda potreboval bi kako vplivno osebnost, da bi mi odprla vrata.«

»Prepustite to meni. Vstopili boste v Francosko-amerikansko banko v San Franciscu. Ravnatelj Monsieur Boeufvé je bil med vojno nekajkrat v Sydneyu, kjer je urejeval finančne transakcije pri izvozu avstralskega mesa v Ameriko. Poznam ga tako dobro, da ga ovijem okoli malega prsta, ker sem pri organizaciji izvoza sodelovala kot ekspertinja.«

»Ampak, draga koleginja Doroteja, oprostite, vi ste pa od vraga!«

»Pustite vraga pri miru in držite se mojih navodil. Vi boste samo predložili priporočilo francoskega konzula, ki ga itak imate v žepu. Jaz vas pa predstavim kot eksperta na tem polju in tisto staro poročilo o vitaminih vam bo še nosilo zlate sadove. Tako vidite, človek mora najprej vedeti, kaj hoče, drugo pride samo.«

Načrt je bil narejen in treba ga je bilo samo še izvršiti.

Medtem me je zgodba o Willieju še nadalje zanimala ter sem drugi dan od svojega »brezžičnega« prijatelja Sparksa izkušal dobiti še kaj več pojasnil. Stvar mu je bila že precej znana, ker je tudi njemu Doroteja veliko zaupala. Zelo me je presenetilo, ko sem izvedel, da »Willie« ni bil mihče drug kot neki njegov bivši sošolec iz jezuitskega kolegija pri Dublinu. Po njegovem pripovedovanju je moral biti precej svojeglaven fant, ki tudi ni dokončal svojih študij na tem zavodu. Njegov oče je bil hotelirja Gleesona starejši brat, ki pa je zelo zgodaj umrl, nakar se je vdova z otroki izselila v Avstralijo. Že oče je bil velik športnik v pravem angleškem smislu ter je hodil celo nad leve v Indijo, ker je rodbina svoječasno živela v zelo dobrih razmerah, toda v teku časa se je marsikaj razgubilo. Willie je bil po svoji veliki drznosti očetu v marsičem podoben ter je na ta način postal Dorotejin »junak«. Videlo se je pa, da ji je bil zelo malo povedal o svoji rodbini, ki včasih po cela leta ni vedela za njegov naslov. Skratka, hodil je rad svoja pota ter je bil morda vzbudil Dorotejino pozornost prav zaradi tega, ker je imel zadosti poguma, da se je včasih upal upirati njenim odredbam in organizacijskim podvigom.

Doroteja je bila sicer zelo dobro dekle, toda trpeti ni mogla nikakih ugovorov ter je spadala med tisti tip sijajnih žensk, ki morejo svoje može pripeljati do velikih uspehov, dobiti pa seveda morajo v svoje roke poslušnega človeka. Povsod, kamor je prišla, se je močno uveljavljala ter je s čudovito lahkoto premagovala vse ovire. Že davno se mi je zdela kakor veter, na čigar krilih je zelo koristno jadrati, če se giblješ v isti smeri. Če pa moraš okreniti na levo ali desno, se je treba hitro skriti za vogel, da veter odpiha naprej. Sparks mi je tudi zaupal, da se je bil Willie mogoče že bolj pozdravil kot Doroteja misli, toda iz nekake otroške upornosti, ki jo je kazal že v dijaških letih, mu morda ugaja, če jo more nekoliko vleči za nos.

Vsekakor je Doroteja po Sparksovem mnenju predstavljala dobro partijo, ker po svojem stricu podeduje precejšen delež njegovih plantaž ter bo zaradi tega v kratkem gospodarsko popolnoma neodvisna.

(Dalje.)

Križi in težave bruca Mihe Polajnarija

Da stare bajte že pridno obiskujejo brivce, to drži. Nu, kaj bi jih tudi ne, če pa pri mukapolnih naukih almae matris marsikdaj zdrže do tiste dobe, ko pravimo, da sreča človeka pamet. Toda da bi bruci, komaj z zelenim puhom obrasli, hodili nadlegovat brivce, ki imajo že brez njih dovolj dela, nak, tu se pa že vse neha!

In vendar je tisto popoldne bruc Miha Polajnar sklenil, da si bo dal obriti tistih par dlak, o katerih je bil trdno prepričan, da so. Najmanj dvajsetkrat se je moral pogledati v ogledalo, da si je ustvaril moški pojmi o tistem mahovju, ki mu je poganjalo okrog nosu. Neobrit vendar ne more na sestanek in to celo na prvi sestanek!

V žepu mu je sicer žvenketal zadnji kovač, če sploh more žvenketati brez družbe, a kaj bi človek vsega ne žrtvoval za ljubezen!

In tako si je, potem ko se je odločil za britje, nadel svojo najboljšo obleko pred ogledalom. Samoljubno se je ogledoval. Res, hlače so bile že nekam petelinčkovsko kratke, roke so dokaj predaleč štrlele iz rokavov, kravata, že najmanj dvakrat obrnjena, je bila bolj medlo-rdeča, toda, če abstrahiramo vse te malenkosti, je bil Jože fant od fare, da bi mogla biti Meta zadovoljna z njim. Meta, srčkana brinetka, v katero se je do ušes zaljubil, ko je tik ob njej sedel pri dolgočasnih predavanjih, mu je obljubila prinesiti skripta pred glavno pošto. »Mimogrede vam jih bom oddala,« je rekla, toda bogve, če ta njen »mimogrede« ni pretveza za zaželeni sestanek njej prav tako kakor njemu. Nič se ne ve!

Ponosno, kot pravi gorenjski sin, je napel Miha svoje junaške prsi in jo mahnil proti brivnici.

Brivski salon je bil precej poln, zato se je Miha usedel v kot in brskal med časopisi. Do sestanka je še poldrugo uro, torej časa dovolj! Ravnokar je vzel »Družinski tednik« in se poglobil v dnevne zanimivosti, ko ga zdrami hudo znan glas: »...br dan.«

Miho je vroče in mrzlo pretreslo: »Oh prav tega je moral zdajle vrag prinesiti!«

Skrit za svojim časopisom, oprezuje Miha na staro bajto, kemika Toneta Perneta, ki pozdravlja tik ob njem nekega svojega znanca.

»Ne, pa prav tale Tone me ne sme zdajle videti!« Miha je ves zelen od jeze; ni še namreč tako dolgo, ko mu je prav ta Tone pošteno zagodel, da tega svoj živ dan ne bo pozabil...

Bilo je po tistih prvih predavanjih, ko so bruci še docela omamljeni od svoje visokošolske veličine in se jim zdi profesor za katedrom človek, ki ga je treba tako malo zviška gledati. Ko bi stare bajte ne počele venomer neumnosti z začetniki, bi se zdelo Mihi, da je v raj.

Nekateri profesorji niso dajali podpisov v predavalnicah, ampak so morali akademiki k njim v kabinete.

Miha je šel po svoj prvi podpis v kabinet profesorja kemije. Tik za njim je prišel kemik Perne in ga zaustavil pred vrati:

»Bruc, kajne?«

Nejevoljno je Miha prikimal, kajti vselej mu je malo veličine odpadlo, če ga je kdo tako nagovoril, zlasti pa takale stara bajta v zadnjem letniku.

»No, ravno prav,« je Perne pokroviteljsko potrepljal Miho po rami, potem ko se mu je predstavil, »vam bom dal jaz prve važne nauke, ki so vam potrebni. Veste,« je samovažno poudaril, »tukaj smo gospodje mi, akademiki, in zato nam ni treba tako klečeplaziti pred profesorji kot v srednji šoli. Tu naj se profesorji le zavedajo, da so zaradi nas in ne mi zaradi njih. Kar boste mene videli napraviti, to storite tudi vi!«

Stara bajta je krepko sunil v kabinetna vrata, da je kar zadonelo.

»Noter,« se je čul slab glas profesorjev.

Prvi je vstopil Perne in šel proti profesorjevi mizi:

»Hej, ti stari osel, tvoja predavanja niso kaj prida, ampak tvoj podpis morava le imeti. Na, kar tule namaži!«

In pokazal mu je mesto v indeksu, kjer naj se podpiše.

Profesor je plaho vprašujoč pogledal najprej enega, potem drugega in podpisal. Nato je obenem prijazno pokimal.

»Servus, dragec!« je Perne še zavpil, ko sta odhajala.

»Vidiš, takole je treba pri nas,« je poučno dejal Tone. »Ali si videl, kako se je nama ponižno priklonil? Saj ti pravim, gospodje smo tukaj mi! Pri drugih boš pa zdaj že sam znal.«

Mihi je bila vsa stvar kar hudo všeč, tembolj, ker je čutil pri tem malo zadoščenja za vse tiste zafrkacije, ki mu jih je v srednji šoli nametal profesor matematike.

Pogumno je zavil proti kabinetu profesorja višje matematike, sunil s svojimi okovanimi čevlji v vrata in ko ni čul odgovora, predrzno vstopil:

»Hej, ti stari osel, po tvoj podpis sem prišel!«

Stasit, rdečeličen profesor je kot žoga planil pokonci: »Kaj pa to pomeni, kako se pa obnašate, živina! Ven, pri priči ven ali pa vas sam vržem skozi vrata!«

Mihi je profesorjeva jeza tako zaprla sapo, da se niti opravičiti ni mogel. Planil je skozi vrata in zadel zunaj ob Pernetu in še nekaj drugih bajt, ki so prisluškovali in si držali trebuhe od silnega smeha.

»Hudiči!« je zaklel. Prav tisti hip se mu je posvetilo, da mu je nekdo pripovedoval, da je profesor kemije skoraj popolnoma gluhi in torej ni mogel slišati Pernetovih »prijaznih« nagovorov.

Drugi dan je bil Miha klican k rektorju. Prav prav malo je manjkalo, da ga niso zapodili.

Medtem ko je Miha obnavljal te spomine, se je brivnica praznila. Brivec je često pogledal proti mlademu gospodu v kotu, ki ga je zakrival časopis. Glava mu je bila videti ostrižena, torej se je prišel brit. Prav za prav, če je natančno pogledal od strani, tudi brade ni opazil. Lahko je torej obrit, lahko tudi ne, vprašati bi bilo pa zelo netaktno, če ne celo žaljivo. Nekateri gospodje ostanejo še po britju nekoliko v brivnici, da prebero kak posebno zanimiv članek do konca.

V brivnici so ostali le še trije Pernetov znanec, Perne in Miha. Brivec, ne odločen, koga naj povabi, je diplomatsko zaklical: »Naslednji od gospodov, prosim!«

Pernetov prijatelj, docela zatopljen z njim v pogovor, je pokazal v kot proti Mihi in dejal: »Ta gospod je prišel pred menoj.«

Miha, ki je mislil, da se bosta onadva vendarle dala obriti pred njim, je strašno v zadregi vstal in se hotel prepustiti brivcu, ko ga je zaustavil posmehljivi Tonetov glas:

»I, saj je že obriti!«

Če se ni hotel Miha še bolj blimirati pred brivcem, mu je moral plačati neizvršeno delo s svojim zadnjim kovačem. To je tudi storil in planil nato rdeč ko kuhan rak na ulico. Za njim se je glasno rezgetal Perne, ki je svojemu prijatelju nekaj prišepetal, le brivec je nerazumljivo pogledoval zdaj enega zdaj drugega.

In ko je pol ure nato vzel Miha iz Metinih rok skripta ter jo hotel povabiti na sprehod, se je hipoma za njegovim hrbtom stegnila Pernetova roka in potegnila smejočo se Meto k sebi. Miha je samo še slišal:

»Beži, bruc neumni!«

In tisti večer ni vedel, kako in kdaj je prišel domu.

ALOJZIJ NOVAK:

Mornarji

Glej, že se dani
in morje šumi
in kliče nas,
mlade mornarje...

Vsi vesla zdaj v dlan,
da v srečen pristan
popelje naš čolnič
mornarje!

Le hitro od tod,
ker dolga še pot
in težka nas čaka
mornarje!

Oj, Bog s teboj, brod,
le pelji od tod
skoz burje življenja
mornarje!

JOŽE ŠMIT:

Balada

Slonel je v zimsko noč, oprt na zid,
in roki je molil ljudem naproti:
»Pomágajte, gospod, gospa, siroti —
v tovarni mi je vzelo ondan vid!...«

Pa vsi so mimo šli, ostal je sam,
dokler ga smrt povedla ni drugam...

In drugi dan čudili so se vésti:
neznanec zmrznil je nocoj ob cesti!

Za nekaj dni v Benetke

Ura gre na polnoč. Večerni šumot se je polegel, samo zdaj pa zdaj pretrga mračno tihoto zategli signal tramvaja, ki se zdolgočaseno pomika od križišča do križišča, sicer so pa ulice skoraj prazne. To je Trst. Na temačni gladini skoraj zaspanega morja migota na tisoče luči, ki se nenehoma igraje utrinjajo, potapljajo neznano kam in spet na novo prižigajo. Ladja, ki nas bo odpeljala, že čaka. Kot je videti, bo potnikov kar precej.

S krova gledam na obalo, kjer stoji tropa ljudi, ki so pospremili svojce na ladjo in čakajo na slovo. Sirena že v drugo zatrobi, da zagomazi po kosteh, nato nekje skoraj žalostno pozvoni, da se zdrznem kakor ob nenadni slutnji, da bo prišlo nadme nekaj mračnega, a se že v istem hipu zavem, da smo že odrezani od suhe zemlje.

Ej, thalassa, morje!

Mesto počasi izginja za nami v polnočni mrkosti. Samo znameniti »Svetilnik zmage« nas ne more in ne more pozabiti, nenehoma nam pomežikava, dolga svetla luč bliske zdaj pa zdaj v daljo, da se pozlati gladina vse maokrog. Tisoč zvezd brli v vsemirju, ki je kakor nalahno prepreženo s tančico. Daleč, daleč nekje se potaplja pesem, ob kateri se zamislim... Barčica po morju plava...

Po peturni vožnji vstanem, si pomanem trudne oči in stopim na krov. Jutranji svit polzi tam za nami izza vzhodnega obrobja. Tja mi plava hrepeneče oko, da ne bi zamudil sončnega vzhoda na morju. Pred nami že vstajajo nove lučke, barke, čolnici in tovrne ladje se pozibavajo križem kražem in tudi visoke kupole so že pokukale iz zelenomodrega obzorja.

»Venezia-a, o che bello-o!« reče zaspan deček svoji varuhinji, ki je pravkar stopila z njim na krov in ga pokrižala.

Da, to so Benetke, Benetke!

Še pogled nazaj — v sonce, ki je vzniknilo izza obzorja, zakrvavelo in rahlo pordečilo zelenomodro ozračje ter bogato pozlatilo valove, ki šepečejo vsem jutranji pozdrav. Zares prizor, ki bi dal zanj cekin, da bi se mi povrnil.

Uro za tem že pristanemo in izstopimo. Skušam se nekoliko razgledati, pa mi ne gre. Kam naj se obrnem? Kar na slepo srečo sem prispel semkaj, brez načrta, kar ni v moji navadi. Za trenutek se mi zmešajo celo strani neba in končno še podvomim, če sem sploh prišel v pravo mesto. Oj, kje je vsaj iver spomina na tiste ure, ko sem sedel pri knjigah in se zatapljal v slavno preteklost tega mesta, v njegovo kulturno poslanstvo!... Od nekod zaslišim turobno zvonjenje. Ko se ozrem, zagledam pred sabo veliko cerkev. Ženica, ki sključeno stopa pred mano, mi pove, da je jezuitska. Pa tako velika? Da tu ni majhnih, mi pravi. Jaz sem pa kar naprej mislil, da je že sv. Marko... V prvi knjigarni se ustavim. Moram si kupiti kašipot (Grieben, Reiseführer — Venedig und Umgebung). »Torej sem vendarle v Benetkah!« se zadovoljno posmejim knjigarnarju, ki me o vsem prijazno pouči, potem jo pa mahnem proti cilju — k cerkvi svetega evangelista Marka.

Že se mi odpre velik trg, ki ga polnijo gruče tujcev, prihajajočih venomer semkaj od obale. Visoko nad veličastnimi poslopji, ki obdajajo ta veliki prostor, seva sonce, njegova pripeka me skoraj utruja, četudi sem še med zgodnjimi. Da bi čimprej prišel v hladno senco, sem stopil v znamenito baziliko svetega Marka.

Trg sv. Marka, cerkev, stolp.

ne slikarije (iz 16. stoletja) prikazujejo različne zgodbe iz življenja sv. Marka. Pa tudi veliki oltar me zanima; pod glavno kupolo stoji in v njem počivajo relikvije svetega evangelista.

Če bi si hotel ogledati še vrhno slikarijo, zlasti ono v kupolah, bi se moral povzpeti na galerije; a ker se me že loteva utrujenost, stopim rajši na plano in sedem na stopnice pred stolp, ki je ločen od cerkve. Jate golobov se prevažajo neutrudno z ograje na stolpe in kupole, se spuste zdaj križem po trgu med obiskovalce, ki jih hranijo in se z njimi zabavajo, a ko zatuli tam izza palač mekje ladijska sirena, zafrfotajo plahoma v zavetja, odkoder pa se kmalu spet vrnejo k svojim prijateljem. Jaz še ne morem pozabiti vtisov, ki jih je name napravilo veličastno svetišče, zato mi pogled nehote zajema še zunanjo podobo njegove prekrasne zgradbe. Spodnji del tvori petero mogočnih portalov, nad katerimi se tudi bleste mozaične slikarije. Zlasti ono srednjo, moderno, iz leta 1836., ki prikazuje vesoljno sodbo, vsi občudujejo. Desno od nje je prizor, ko odpeljejo kosti sv. Marka iz Aleksandrije in kako se izkrcajo z njimi potem v Benetkah (Pietro Vecchio, 1660). V gornjem delu glavne fasade jemlje Kristus križ na svoje rame, tam poleg je že v predpeklju, zraven pa je prikazano njegovo vstajenje in vnebohod (Maffeo iz Verone, 17. stol.). Veliki srednji obok se odpira kot okno, nad njim se blesti pozlačen Markov lev na modrem, z zvezdami posejanem polju. Na konici tega oboda pa stoji podoba Odrešenika, na straneh kipi božje Device, evangelistov, svetnikov in prerokov pod ličnimi gotskimi baldahini. Še večjo pozornost vzbujajo na galeriji nad glavnim portalom stoječi štirje veliki bronasti konji (1.60 m višine), najlepši, kar jih je ohranjenih iz antike (4. ali 3. stol. pr. Kr., delal jih je morda Lysippos). Prvotno določeni za Neronov, so pozneje krasili Trojanov slavolok.

»O, kaj je to cerkev?« se začudeno porazgledavam po prostorni stavbi. In da bi si zdaj vse do podrobnosti ogledal? Saj bo nemogoče. Toliko slikarije, kamor seže oko, da se dodobra utrujiš, še preden se zaveš, koliko si se naužil lepote umnega tvorca. Zato sklenem, da bom obšel samo polovico, drugo pa popoldne, če bom pri volji.

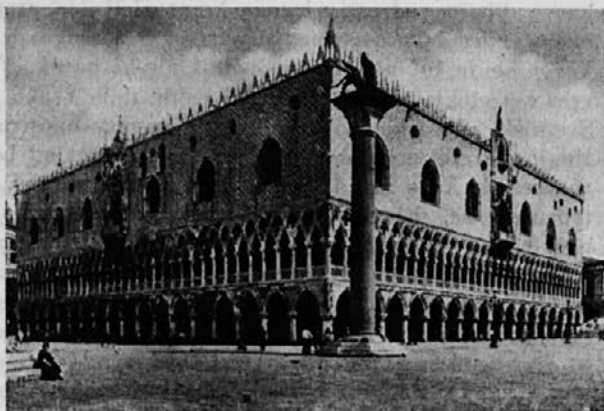
Mogočno stebrovje, ki prehaja v velikanske oboke, podpira pet velikih kupol. Spodnji deli sten in stebrov so obloženi z lepo barvanim marmorjem, vrhnji s kupolami vred pa z mozaično ploskvijo, ki obsega nad 4.000 kvadratnih metrov. Zlati blesk, ki ga zastira tihi polmrak, daje celotni notranjosti božjega hrama nekak nenavadni, praznično skrivnostni izraz. Tudi tla so lepo mozaično delo 12. stoletja, pa se na mnogih mestih vdajajo, ker je čutiti zelo slabo podlago. Poleg številnih stranskih kapel me zanima zlasti zakristija, ki se ponaša z najlepšimi mozaiki, kar jih nudi cerkev. Delani so po Tizianu. Kras-

Konstantin jih je dal pripeljati v Bizanc, dož Enrico Dandolo jih je odpeljal 1204 kot vojni plen v Benetke, Napoleon 1797 v Pariz, od koder so 1815 spet pripekotali v Benetke...

Ko imam ravno čas, se nekoliko zamislim v zgodovino tega edinstvenega mesta.

Benetke so mesto, ki je zgrajeno izključno na otočju (120 majhnih otokov, zvezanih med seboj z več kot 450 mostovi) in zato najdeš skoraj za sleherno hišo kanal, koder se prevažajo ljudje kot po ulicah. Leta 452. je naval divjih Hunov zbegal prebivalce, da so se umaknili z obale na lagune; še bolj pa jih je oplašil Langobardec Alboin, ki je 568 razdeljal Akvilejo (Oglej). 697 je bilo rojstno leto oblasti dožev, ki so pozneje igrali svetovno politiko. Vzhodnorimski cesar (že 100 let prej, preden se je pojavilo nemško cesarstvo!) je postavil Pavlina Anafesta za glavarja nad vsemi otoki (dux, dož). S tem je mesto dobivalo vedno večjo moč in oblast ter ugled. Sveti Teodor je postal njegov zaščitnik. Toda beneški ponos je zahteval vse kaj več. Stremel je za višjim simbolom. Kaj storiti? Leta 828. je nagloma blisnila v svet vest, da je neka beneška ladja, ki se je ukrcala v Aleksandriji, ugrabila truplo svetega evangelista Marka in ga odpeljala v Benetke, kjer so relikvijo z velikimi ceremonijami sprejeli in proglasili svetnika za svojega patrona, njegovega leva pa sprejeli v mestni grb. Kmalu so postale Benetke svetovno mesto. Tu je zacvetela visoka kultura, umetnost in znanost. Spomin na tiste čase še danes ni prav nič zasenčen, saj ti skoraj sleherna palača in cerkev (ki jih ni malo) tako zgovorno priča, da jo je oblikovala roka duha velikana. V 14. stol. je Venezia tudi teritorialno marasla. Republika je preživljala svojo zlato dobo, saj so ji pripadala poleg otokov tudi mesta na suhem: Vicenza, Verona, Padova, Brescia in še druge pokrajine. A temu sončnemu dnevu se je bližal tudi večer. Usodnega 1453. leta je turško kopito poteptalo Carigrad in tedaj se je tudi okcident ustrašil silne vihre, ki pa jo je na srečo zmaga pri Lepantu 1571 ustavila. Ko se je 1797 dvignil Napoleon, je zadnji dož Ludovico Manin moral odložiti svojo čast. Na prostranem Markovem trgu se je pokazal velik plamen, ki je použil zlato knjigo in simbol doževne časti. V Campoformiu sklenjeni mir je prepustil republiko z Dalmacijo in Istro Avstriji, 1805 kraljestvu Italije, a 1825 na dunajskem kongresu spet Avstriji. 1848 je izbruhnila revolucija, 17 mesecev je republiko vodil diktator Daniele Manin, naslednje leto jo je zavzel Radecky, a 1866 jo je Avstrija po posredovanju Napoleona III. odstopila Italiji.

In Benetke danes? Danes so Benetke glavno mesto istoimenske province. Štejejo okrog 280.000 prebivalcev, od teh jih prebiva v otoškem mestu samem 170.000. Tu je sedež prefekta in že od 1451 dalje tudi sedež nadškofa s patrijarškim naslovom. Mesto samo je pomembna trdnjava, vojno in trgovsko pri-

Doževa palača.

stanišče. Veliki kanal (Canal Grande ali Canalazzo), ki je dolg 3,8 km, širok 40—70 m, vijoč se v obliki črke S in obdan od okrog 200 mramornatih palač, cepi mesto v dva dela; čezenj peljejo 5 mostovi: znameniti Ponte di Rialto (prim. Beneški trgovec!) iz 16. stol., novi kamniti v bližini železniške postaje in oni leseni pri Akademiji. Po tem kanalu se nenehoma pozibavajo številni čolni na vesla in motorje, znamenite beneške gondole, ribiške ladjice itd., da je uro za uro res nad vse razgiban promet. Čudovit je pogled v bajni večerni razsvetljavi, ko vse migota na nemirni vodni gladini. Južno od pravega mesta nas onstran širokega kanala pozdravljajo otoki: San Giorgio Maggiore, dolga Giudecca in tam zadaj še Sacca S. Biagio della Fisola.

Pa za zdaj dovolj zgodovine. Pojdimo rajši malo na razstavo! Na vseh koncih in krajih me že ustavljajo napisi: *Mostra di Paolo Veronese — A Ca' Giustinian*. To je torej svetovno znana razstava, ki privabi vsako leto na stotine tujcev. Tudi jaz ne smem zamuditi. Hitro poberelem svoje stvari in krenem v Justinijanovo palačo, ki ni daleč od Trga sv. Marka. In že držim v roki vstopnico za 10 lir, in sicer kot 20 150 obiskovalec. Razstava traja od 25. aprila do 4. novembra in je že sedemnajsta. Škoda, da sem naletel ravno na tak dan, da nisem kot tujec deležen nobenih ugodnosti. Drugič si bom izbral nedeljo, ko uživaš znaten popust: po razstavah, cerkvah, knjižnicah, muzejih itd.

Veliki razstavní prostori me že ob vstopu očarajo: nič čudno — vse v najlepší ubranosti, kot da sem zašel v svetišče. Spodaj lesketajoči se parket, ob strani in zgoraj vse sobane obložene z mlečno sinje barvano prevleko, vse pravilno osvetljeno z električno lučjo, da ti ni treba loviti senc in njih nasprotij. Vse se nekam blagodejno preliva, nikjer nobenega disakorda, vse ena sama ubrana uvertura. Iz sobe hodiš v sobo in ko se te polašča utrujenost, lahko lagodno sedeš na mehke divane, a oko ti nemoteno zasleduje, česar še ni videlo. Že sama ta bajna zunanost te zvabi, da se nehote umiriš in zamisliš v slikarije, ki zro nate s stene, y umetnost, ki jo je oblikoval slavni Paolo Veronese (1528—1588). Kakšen vtis sem dobil ob teh slikah, me ta in oni vprašuje, ko mu vse drugo prej povem, samo jedra se ogibljem. Veronese mi ugaja. Ugaja zato, ker ni kompliciran, saj ne opaziš niti sence modernih potez, ki me tu pa tam danes begajo. Veronese tudi ni mrk in žalosten, marveč je vesel, nasmejan, če smem tako reči, srečen. Njegove barve dihajo vedrost, njegova kompozicija je preprosta in zato pregledna, a obenem veličastna, mogočna, gigantska. Čar njegovih slik leži v soglasju vseh tonov. Veronese je bil nekako izpopolnil visoki barok. Vse 17. stoletje je kakor pijano zrlo v preteklost, ki jo je gradil veliki duh. Vsako njegovo delo je zares umetnina. Svetniški obrazi so polni milosti in resnice onostranstva, človek živi resnično življenje, se giblje in obenem strmi, ves prežet od božjega ozračja. To je torej Veronese. Ne kaže mi, da bi se na tem mestu spuščal v analizo njegove umetniške tvornosti, ne, saj za to tudi nisem poklican. Samo to me še zanima, kako se obnašajo obiskovalci, ki polnijo razsežne razstavne prostore. Poglej, oni moški tam je videti, da ima prav tak okus kot jaz: počasi stopa od slike do slike, pogleda od dveh strani in gre naprej. Tam v kotu tretje sobe naletim na dolgo Bradca, ki čepi pred Materjo božjo in jo srepro meri od vseh strani, kot bi jo hotel ukrasti — in še se nikamor ne gane. Jaz sem že v četrti sobi, pa ga še ni za mano. In spet drug prizor: starec se drži za kuštre, ki se mu usipajo čez suhotna ramena, in se odmika umetnini — ves zaprt sam vase, ne meneč se za nikogar. Drugi spet skicira in skuša izmeriti dimenzije velike kompozicije, ki sem jo pravkar zapustil.

Tam zadaj se podpirata dva zaljubljenca in si na uho dopovedujeta, da je slika, ki jo gledata, »grozno krasno krasna«. In še in še prihajajo, nekateri veseli, nasmejani, kakor so nasmejani nekateri obrazi na slikah, drugi mrki, resni, tihi, mračni...

Popoldne grem še na stolp sv. Marka in še enkrat v cerkev, potem pa še v znano kraljevo (Palazzo Reale) in še bolj znano doževo palačo (Palazzo Ducale), ki stojita obe poleg bazilike ob obali. V prvi me zanima muzej (Museo Civico Correr), ustanovljen 1830 (Teodoro Correr), ki hrani krasne umetnostne in zgodovinske zbirke iz beneške zgodovine, dalje Museo del Risorgimento (zbirka od 1747 do svetovne vojne 1918) in na južni strani trga arheološki muzej (Museo Archeologico) Seveda pregledam vse na hitro, ker mi časa primanjkuje. Še v doževo palačo grem, kjer si ogledam izredno dobro ohranjene slikarije, ki so jih delali Tintoretto, Tizian, Veronese in dr. In koliko dvoran bi moral obiskati v tem velikanskem poslopju: tu je zboroval senat, desno od trona vodijo vrata v pred-

Most vzdihov

sobo kapele, kamor so hodili doži molit... In potem znamenita biblioteka in dvorišče in končno še ječe (prigioni), od koder vodijo stopnice na »Most vzdihov« (Ponte dei Sospiri), ki ga je v baročnem stilu zgradil A. Contini da Ponte 1595 do 1605; ta veže ječe z doževo palačo. Tu čez so nekoč vzdihovali jetniki, ki so jih vodili iz preiskovalnih zaporov pred sodišče. To je bilo še tedaj, ko je kraljeval beneški lev... Isti Contini je zgradil tudi Ponte di Rialto (v l. 1585—1592), ki je bil do 1854 edini most čez Veliki kanal.

Sprehajajoč se ob obali, zaidem prav do vrtov in še dalje — na Otok sv. Helene ki ga oblivajo zadnji žarki zahajajočega sonca. Večer je miren, tih, skoraj božanski. Ciprese se stegujejo iznad okornih platan, pesem, vsa polna nove miselnosti, ki jo je dal čas in njegov človek, zamira v blesku visokih kupol. Star frančiškan se sprehaja po parku, ki je preprežen z belimi stezicami, in postoji, ko zavzoni večerni ave... Sonce je pravkar ugasnilo. Morje lahko trepetja in hrepeni za rdečim žarkom, ki je v njem utonil...

Prenočišča iščem. V Trstu sem dobil nasvet, naj se zglašim v samostanu pri cerkvi Santa Maria degli Scalzi. Ko vprašam za to cerkev, mi povedo, da je v bližini kolodvora. Torej prav na severnozahodni strani mesta. In do tja? Daleč, daleč! Nič, kar pot pod noge, si dajem pogum in stopim. Po dolgem tavanju skozi vse mogoče ulice (štirikrat sem zašel — še malo v takem labirintu, kot so Benetke!) sem le pozvonil na samostanski porti. Odpirat mi pride prijazen redovnik, a mi na žalost nikakor ne more postreči, češ da nimajo prenočišč in da sta malo pred mano tudi dva duhovnika morala oditi. Zato pa da naj počakam strežnika, ki me popelje k neki privatni družini. (Dalje.)

Jurčkova fotografska šola

11. Povečanje.

Jurček stoji pri oknu in drži negativ proti nebu. Skrbno ga motri in v svoji vnemi niti ne opazi, da je vstopil medtem v sobo prijatelj Tine in da stoji že tik za njim. Tine je takoj videl, da je Jurček nezadovoljen. Jurček stopi korak nazaj in Tinetu na prste. Ko zagleda prijatelja, vtakne negativ hitro v žep. Toda bilo je prepozno; Tine je imel dovolj časa, da si je negativ ogledal. Na vprašanje, kaj je na negativu, mu Jurček odgovori: »Muza«. Ni lagal. Na negativu je bila res mogočna bronasta muza nad Prešernovim spomenikom. Toda na sliki je bila še neka druga — živa Muza.

Tine vpraša Jurčka, zakaj mu negativ ni všeč. Jurček potoži, da je živa Muza na sliki mnogo manjša od bronaste in tudi mnogo manjša, kakor se mu je zdela takrat, ko jo je slikal. Tine ga začne tolažiti, da je negativ čisto dober in oster, toda zdi se mu, da je vendar preveč, da sta na sliki 6×9 cm hkrati kar obe muzi. To je res preveč poezije. Oko se na sliki ne umiri, tava od ene do druge muze. Jurček prizna, da ima Tine prav. Toda kaj pomaga; v treh dneh ima živa Muza god in rad bi ji podaril lepo sliko.

Sreča v nesreči.

Tine prime Jurčka za roko in ga pelje v svojo sobo. Pokaže mu čudno pripravo. Na debeli deski je pritrjen močan kovinski steber. Na njem je na železni ročici okrogla posoda. Tine dvigne zgornjo polovico krogle. V njeni notranjosti je motna bela žarnica. Tak je torej povečevalnik. Tine Jurčku hitro pojasni, kako deluje. Na dnu krogle je v ozki cevi objektiv, torej sestav leč kakor v vsaki kameri in z isto nalogo, da vodi in zbira svetlobo ter jo oblikuje v sliko. Tine dene Jurčkov negativ med dve čisti stekleni plošči in jih vtakne nad objektiv. Potem prižge žarnico v krogli. To, kar je prišlo potem, je Jurček že dobro razumel. Žarnica je razsvetlila negativ, objektiv pa je dal sliko tega svetlega negativa. Ko ugasneta sobno žarnico, zagledata na deski veliko sliko negativa. Da jo bolje vidita, položi Tine belo polo papirja na leseno ploščo, privije malo objektiv, in svetli in ostri sta obe muzi na beli podlagi in, kar je glavno, veliki.

Tine začne razlagati: »Ako nadomestiš polo belega papirja s kosom svetlobno občutljivega povečevalnega papirja Brovira, se vtisnejo poteze slike v sloj. Ako deneš papir v razvijalec, dobiš pozitiv.« Tine in Jurček sta opustila Prešernovo bronasto muzo in sta povečala samo živo. Zato pa je bila ta tem večja. Vse je kakor pri kopiranju. Potem pride slika v fiksirno kopel.

Pri povečanju sta važni ostra nastavitve in pravilna osvetlitev. Tine pojasni Jurčku, da je mogoče dobiti še večjo sliko s premikanjem krogle na kovinskem stebru. Točno osvetlitev dobiš podobno kakor pri kopiranju s poskušanjem. Čez četrte ure vzame Jurček posrečeno veliko in lepo sliko iz fiksirne kopeli in jo da v posodo s čisto vodo v izpiranje. Pri tem pa mu Tine pripoveduje o izbiri pravilnega Brovira — povečevalnega papirja.

Kakšen papir?

Povečevalni papir dobiš v vseh mogočih površinah. Ljubitelj fotografije marsikdaj ne ve, za katero bi se odločil. Bleščeča površina najlepše poda posameznosti

na sliki. Povečave (in kopije) do velikosti 9×12 cm so najlepše na bleščečem Brovira-papirju. Tudi pri slikah večjega formata, pri katerih odloča predvsem vsebina slike, vzemi bleščeči papir. Ako pa ti je več za razpoloženje na sliki, je bolj priporočljiva motna vrsta papirja. Za velikost nad 18×24 cm pride v poštev samo Brovira z motno površino.

Dočim je za kopiranje priporočljiv papir 'Lupex', uporablja za povečavanje papir 'Brovira'.

Ako pa si se odločil za motni papir, so ti na razpolago zopet različne vrste. Polmotna površina z nežnim sijajem je prehod med bleščečo in izrazito motno. Izbral jo boš za posnetke, pri katerih je čisti blesk prehladen, želiš pa imeti podane posameznosti.

Polmotna površina je priporočljiva za razpoloženske motive srednjih velikosti (od 9×12 do 18×24 cm). Čisto motna površina pa je primerna za slike iste vrste v še večjih velikostih.

Važna pa je tudi zrnatost Brovira-papirja. Ako so na sliki večje nerazčlenjene ploskve, n.pr. brezoblačno nebo, vodna površina ali obsežne sence, jih poživimo z uporabo zrnate površine. To velja zlasti za velike povečave.

Naj navedemo nekaj posebnih vrst papirja Brovira. »Filigran« ima zelo drobno zrno in poda tudi najmanjše posameznosti obrisov. Je primeren za velikosti do 9×12 cm. »Velvet« (Veluto) je polmoten papir z žametnim bleskom in drobno zrnatostjo. Priporočljiv je do formata 18×24 cm. »Royal« je podoben prejšnjemu, ima pa znatnejše zrno in je prikladen za povečave nad 13×18 cm. »Svileni raster« ima sorazmerno drobno izoblikovano površino in je primeren zlasti za velikost 13×18 cm in še manjše. Vobče: čim večji je format slike, tem bolj priporočljiv je moten papir in tem bolj primerna je groba površina.

Kaj je bel in rjavkast »chamois« papir? Barva papirja mora odgovarjati vsebini slike. Topli ton »chamois« je primeren za sončno pokrajino, sliki s snegom pa se bolj prilaga hladnejša belina. Tu odloča tudi okus, o katerem pa je težko govoriti in še teže pisati.

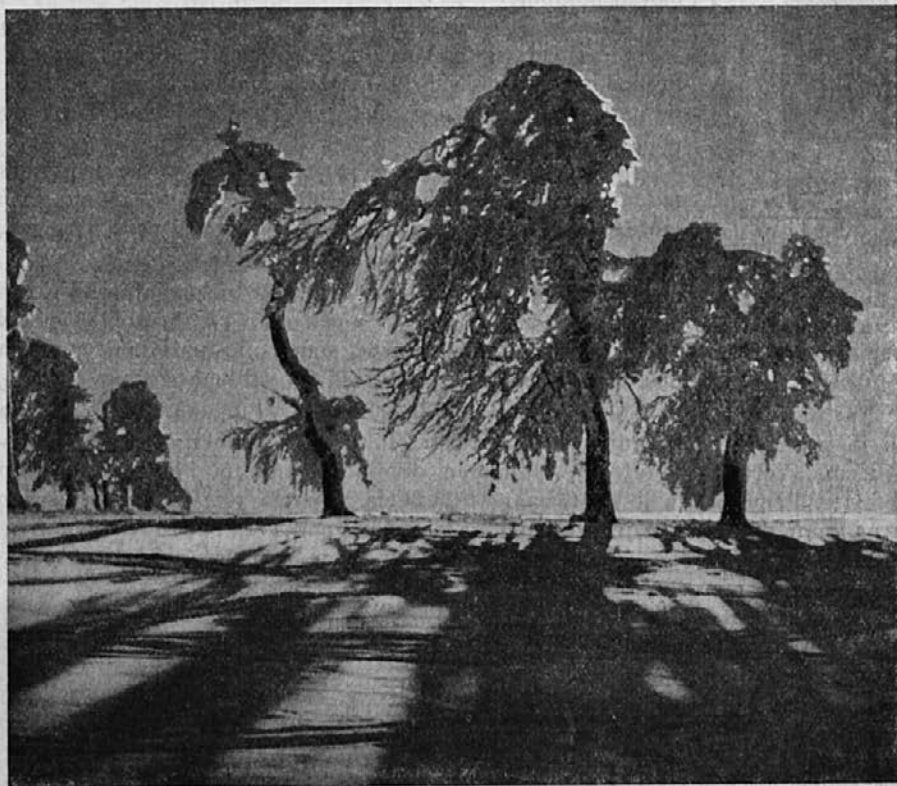
12. Športna fotografija

Šport je danes važen činitelj v življenju narodov. Na milijone je dejavnih športnikov in koliko več gledalcev. Kako pa fotografiramo pri posameznih športnih vrstah?

Tovariša. (Rolleiflex-kamera, zaslonka, $\frac{1}{50}$ sek., rumenica.)

Telovadba. Razlikujemo predvsem orodno in talno telovadbo. Često ljubitelja športne fotografije ne zanima celotna telovadčeva figura, temveč posameznosti, n. pr. napetost in koncentracija na njegovem obrazu in podobno. Najlažja pa tudi hvaležna je za fotografiranje talna telovadba, ki je razen tega še pestra in kratkočasna. Lepi so posnetki večjih in manjših skupin. Takih slik dobiš zlasti

Bela teža. (Rolleiflex-kamera, zaslonka 5,6, $\frac{1}{50}$ sek., Isochrom film.)

dovolj med počitnicami pri taborjenju ali pri kovanju. Pri zelo hitrem gibanju moraš vzeti $\frac{1}{500}$ sek. pri zaslonki 4,5; sicer pa $\frac{1}{100}$ sek. pri zaslonki 11. Za talno fotografijo sta zelo primerna zlasti filma Isochrom in Isopan F.

Nogomet. Tisoči gledalcev prisostvujejo danes tekmam dveh enajstoric. Napetost igre vleče, vsakdanje skrbi izginejo. Staro in mlado se vživi v igro, ki ja tako borbena. Težko je slikati nogomet. Večinoma so tekme pozno popoldne. Zato moraš jemati velike odprtine. Najboljši je najobčutljivejši film Isopan ISS. Snemaj tudi gledalce med tekmo in moštvi, ko nastopita oziroma ko vstopita na igrišče. Najzanimivejši so trenutki pred vrati, zlasti posnetki vratarja samega. Vendar pa naj bo glavna vsebina tvojih slik — borba za žogo.

Atletika. To je že nad 2800 let star olimpijski šport. Najnaravnejša športna vrsta je tek; zanimiva je že slika na startni črti ali na cilju. Pri teku je potrebna včasih osvetlitev ena tisočinka sekunde.

Vodni šport. Plavače snemaj pri startu od zgoraj navzdol. Svetlo telo se jasno odraža od temne vodne površine. Zanimive so slike veslaškega športa.

Smučar. (Rolleiflex-kamera.)

In končno zimski šport. Smučanje je priljubljen šport našega časa. Smučarski posnetki se ti posrečijo pri lepo zavito krivuljasti progi, zlasti kadar je sonce in pršič. Kakor že veš, je sneg brez sončne svetlobe kakor siva masa brez obrisov. Snemaj iz večje razdalje, da vzameš lahko daljše osvetlitve. Najboljša je stranska ali nasprotna svetloba.

Pri športnih posnetkih je važna zlasti osvetlitev. Včasih celo $1/500$ sek. ne zadostuje. — Daljšo osvetlitev lahko vzameš, ako snemaš športnika (na primer tekača) v ostrem kotu k tiru njegovega gibanja. Pri nihalnem gibanju (na primer telovadec na drogu) ujemi tako imenovano mrtvo točko, ki je v skrajni legi nihanja, kjer se gibanje za trenutek ustavi in se obrne potem z rastočo hitrostjo v nasprotno smer.

Zapomni si tole osvetlitveno tablico:

	Smer snemanja			
	v ostrem kotu s tiru gibanja		pravokotno na smer gibanja	
	bližnji	oddaljeni posnetek	bližnji	oddaljeni posnetek
Hitro gibanje	$1/200$ sek.	$1/100$ sek.	$1/500$ sek.	$1/200$ sek.
Zelo hitro gibanje	$1/500 - 1/1000$ sek.	$1/200 - 1/500$ sek.	$1/1000$ sek.	$1/500$ sek.

Sport, ki je prav gotovo eno izmed žarišč javnega zanimanja, nudi res mnogo zadovoljivih motivov začetniku, izkušenemu fotografu in mojstru. Tu pokaže vsak svoje znanje.

Prihodnjič še nekaj navodil o obdelavi fotografskega materiala in o snemanju z najenostavnejšimi sredstvi. (Dalje.)

* NOVE KNJIGE *

Knjige Družbe sv. Mohorja za 1939. Za doplačilo je izdala MD tudi pet knjig, in sicer: Jože Smrdu, *Krašenje cerkva* (str. 184) kot 110. zvezek Mohorjeve knjižnice, dr. Franc Detela, *Trojka* (str. XII 328), Jakob Grčar, *Ruske pravljice* (str. 218), Bordeaux-Anžič, *Strah pred življenjem* (str. 213), Hugon Turk, *O zdravju in boleznih domačih živali* (str. 112). — Smrdujeva knjiga, kateri je napisal uvod Jože Pogačnik, je z veliko vnemo za lepoto hiše božje spisano delo moža strokovnjaka. Škoda je, da knjiga ni izšla med rednimi, ker le tako bi dosegla pravi uspeh, ko bi bila v vsaki hiši in vzbudila v faranih tekmovanje, kdo bi mogel vzgojiti lepše cvetlice za cerkev ob pobožni misli, da je krašenje božjega hrama tiha molitev. Po splošnem navodilu o cvetličnem krašenju nas pisatelj vodi skozi celo cerkveno leto ob vseh praznikih od adventa do zahvalnice in novembrskih nedelj, pri čemer nas seznanja z besedo in sliko z najrazličnejšim domačim in tujim cvetjem posameznih letnih dob, za sklep pa govori še o snaženju hiše božje. — Detelov roman *Trojka* obsega IV. zvezek njegovih zbranih spisov, katere urejuje Jakob Šolar. Iz četrte čitanke vam je znano uvodno poglavje iz »Trojke« — Pred izpitom, za katerega se pripravlja Lovro Bojanec, a ga izvabi Radivoj Čuk v kavarno ter vžiba v misel, da izpit lahko preloži. Grede iz kavarne srečata prijatelja Vladimirja Dragana, ki je tik pred rigorozom, pa gresta z njim večerjat. Med pogovorom dobi Bojanec dve pismi iz domovine: obvestilo o tetini smrti in sožalno pismo graščaka Majerja, ki obenem čestita svojemu novemu sosеду — podkrajškemu gospodu, misleč na dobro partijo za hčer Irmo. Bojanec se vrne v

domovino, prevzame dediščino po teti in se že prvi dan zaplete v skrbno nastavljene Majerjeve mreže — zagleda se v Irmo, okoli katere se sicer suka obubožani, lahkomišljeni baronček Berger. Ob tej ljubezni se spre z domom, pozabi na Stojanovo Anico — celo z vljudnostnim obiskom pri Stojanovih odlaša — vzame Bergerja za oskrbnika, dokler ob njegovem nesmiselnem gospodarstvu ne spozna, da je slabo zastavil in je zadovoljen, ko Čuk nažene barončka, ki se mu je bil še posebej zameril, ko ga je videl na sestanku z Irmo. Tudi razočaranje ob njegovem znanstvenem spisu, iz katerega so se Majer in drugi norčevali, je pripomoglo, da je obnovil zveze s Stojanovimi, medtem ko je Radivoj začel dvoriti Irmi, kjer pogori in izgine spet na Dunaj in dobi skromno službico, ne da bi končal svoje študije, baron Berger pobegne z Irmo, potem ko je bila omrežila tudi Vladimirja in ga zapletla z barončkom v dvoboj, v katerem je padel tik pred nastopom službe. Bojanec se poroči s Stojanovo Anico, njena sestra Milica, Vladimirjeva zaročenka, pa gre za usmiljenko in tolaži še v zagrebški bolnišnici Irmo, ki jo je Berger smrtno ranil in tudi sebe počil. — To bi bilo nekako ogrodje Detelovega romana, v katerega je vpletel še življenje dolenskih gradičev in pokrajine z njenimi ljudmi iz zadnjih desetletij preteklega stoletja. Kakor v drugih povestih, tako je Detela tudi v tej moder opazovalec življenja, ki ga v splošnem stvarno podaja, a se ne more izogniti povsem romantičnemu kalupu Jurčičeve šole, kar kažejo razne situacije in osebe s svojimi izvajanci in nastopom, ob čemer nam niti avtorjev zbadajoči humor ne more preopditi neugodja, ki ga vzbujata neživljenjska narejenost. — Urednikov

uvod in njegove opombe so v redu, ni pa v redu tekst romana, v katerem je ostalo več tiskovnih napak, med njimi tudi take, ki močno motijo. — Grčar je z Ruski mi pravljicami prav lepo obogatil našo mladinsko književnost. Tudi ta knjiga bi morala biti med rednimi, da bi moglo čim več otrok uživati lepoto 59 ruskih pravljic, ki imajo svoj poseben čar, katerega jim daje svojstvena fantazija ruskega človeka z rusko pokrajino in njenim miljejem, pa naj se godi zgodba kjer koli. Da pride Grčarjeva knjiga prav tudi šolam, zlasti v tistih razredih, v katerih se obravnava narodno blago, moram tudi poudariti. Ob njih si dijak izbere lahko tudi teme za razna predavanja, na primer za referat o podobnih motivih v slovenski in ruski pravljici itd. Knjigo je lepo v ruskem narodnem slogu ilustriral K. P. Gr. Barski. — Strah pred življenjem, roman, ki ga je spisal član francoske akademije Henry Bordeaux, je zanimivo branje o dveh družinah: Guibertovi in Dulaurensovi. Pri Guibertovih sta doma samo še mati in hči Pavla, h katerima se vrne na dopust sin Marcel, stotnik junak v Alžeriji. Ves srečen je v rodnem kraju ob materi in sestri, ko

se spominjajo očeta zdravnika, ki ga je bila sama dobrotu in požrtvovalnost, in bratov in sester, ki so daleč od doma. Med dopustom se Marcel zaljubi v Alice Dulaurensovo, ki ga tudi ljubi, a visoka mati, ki da samo na plemstvo, je proti in Alice nima poguma, da bi kljubovala in se vda materini izberi iz strahu pred življenjem. Marcel odide nato zagrenjen v Afriko, kjer v nekem boju junaško pade. V drugem delu romana vidimo, kako vdano prenaša mati sinovo smrt in kako se boji za hčer Pavlo, ki pa le dočaka srečo, katero je sanjala. Prijatelj padlega brata se z njo poroči, nakar odideta na daljni vzhod v Tonkino, kjer ima najstarejši Guibert veliko industrijo. Mati ostane sama, a k njej prihaja nesrečna Alice... Anžičev prevod se gladko bere, vendar na primer »toliko slovesov(!), v Marcelovim(!) jopiču in še te in one jezikovne nerodnosti ne bi pričakoval in tudi ne, da pozna Anžič tako slabo domače živali, ko mu »drzne kozice... po grmovjih(!) puščajo svojo — volno«. — Turkova knjiga je gotovo prišla prav našim kmetiskim gospodarjem, ki jo bodo s pridom brali ter se znali potem po njej ravnati.

* NAŠI ZAPISKI *

Kakšna je bila Evropa 1. septembra 1939

Zemljevid Evrope se je v zadnjih letih močno izpremenil. Statistični podatki v šolskih knjigah večinoma ne ustrezajo več resničnemu stanju in učitelji kakor tudi dijaki so glede njih mnogokrat v nemali zadregi. Zato bo marsikomu ustrezno, če priobčimo v naslednjem po skrb-

ni preglednici, ki jo je sestavila francoska strokovna revija *Annales de Géographie* (XLVIII, No 275—76, sept.—nov. 1939, str. 552), glavne statistične podatke o evropskih državah po stanju dne 1. septembra 1939, torej ob začetku sedanje vojne. Seveda se je medtem zopet marsikaj spremenilo (Poljska, Gdańsk; preselitev narodnih manjšin na evropskem vzhodu i. dr.), vendar te spremembe še niso dokončnega značaja in jih bo, v ko-

likor bodo obveljale, mogoče statistično ugotoviti šele po vojni. 1. septembra 1959 je bilo v Evropi 54 držav. Ena izmed njih, Sovjetska Rusija, je prav za prav le del velike dvozemljinske države. Poleg tega sega na evropsko celino tudi Turčija, ki je azijska država, dve evropski državi pa imata v Evropi tudi kolonije (Velika Britanija in Norveško).

I. Evropske države, razporejene po površini (km²).

1. Sovjetska Rusija (SSSR, evropski del) ¹	5 998 000
2. Nemčija ²	635 000
3. Francija	550 986
4. Španija ³	504 679
5. Švedsko ⁴	448 953
6. Poljska	389 605
7. Finsko ⁴	388 217
8. Norveško ⁴	322 681
9. Italija ^{5,9}	310 190
10. Romunija	295 049
11. Jugoslavija	247 542
12. Vel. Britanija in Sev. Irsko	244 682
13. Grčija	150 199
14. Madžarsko	117 160
15. Bolgarija	105 146
16. Island ⁶	102 846
17. Portugalsko ⁷	91 767
18. Eire (Irsko) ⁴	70 375
19. Latvija	65 791
20. Litva	53 220
21. Estonsko ⁴	47 549
22. Dansko ^{8,9}	44 528
25. Švica	41 295
24. Slovaško	36 410
25. Nizozemsko ⁴	35 007
26. Belgija	30 506
27. Albanija ⁹	27 538
<i>Eoropska Turčija</i>	23 975
28. Luksemburško	2 586
29. Gdańsk	1 893
30. Andorra ¹⁰	453
31. Liechtenstein	159
32. San Marino	61
33. Monako	1,49
34. Vatikansko mesto	0,44

II. Evropske države, razporejene po številu prebivalstva. Številke ustrezajo najnovjšim uradnim štetjem oziroma cenitvam.

1. Sovjetska Rusija (SSSR, evropski del) ¹	138 000 000
2. Nemčija ²	86 600 000
3. Vel. Britanija in Sev. Irsko	47 630 300
4. Italija ^{5,9}	43 509 000
5. Francija	41 980 000
6. Poljska	35 090 000
7. Španija ³	25 050 000
8. Romunija	19 852 000
9. Jugoslavija	15 630 000
10. Madžarsko	10 710 000
11. Nizozemsko	8 727 000
12. Belgija	8 386 000
13. Portugalsko ⁷	7 460 000
14. Grčija	7 107 000
15. Bolgarija	6 371 000
16. Švedsko	6 310 000
17. Švica	4 210 000
18. Dansko ⁸	3 819 000
19. Finsko	3 854 000
20. Eire (Irsko)	2 937 000
21. Norveško	2 922 000
22. Litva	2 422 000
23. Slovaško	2 410 000
24. Latvija	1 981 000
<i>Eoropska Turčija</i>	1 520 000
25. Estonsko	1 154 000
26. Albanija ⁹	1 120 000
27. Gdańsk	405 000
28. Luksemburško	301 000
29. Island ⁶	117 700
30. Monako	24 000
31. San Marino	14 400
32. Liechtenstein	12 000
33. Andorra ¹⁰	5 231
34. Vatikansko mesto	1 025

III. Evropske države, razporejene po gostoti prebivalstva. Število prebivalcev na km².

1. Monako	16 107,4
2. Vatikansko mesto	2 329,6
3. Belgija	274,9
4. Nizozemsko	249,3
5. San Marino	236,1

6. Gdańsk	215,9	31. Andorra	11,6
7. Vel. Britanija in Sev. Irsko	194,7	32. Finsko	9,9
8. Italija	140,5	33. Norveško	9,1
9. Nemčija	136,4	34. Island	1,2
10. Luksemburško	116,4		
11. Švica	102,0		
12. Madžarsko	91,5		
13. Poljska	90,1		
14. Dansko	86,1		
15. Portugalsko	81,5		
16. Francija	76,2		
17. Liechtenstein	75,5		
18. Romunija	67,2		
19. Slovaško	66,2		
20. Jugoslavija	63,2		
21. Bolgarija	61,8		
22. Grčija	55,4		
<i>Evropska Turčija</i>	55,1		
23. Španija	49,7		
24. Litva	45,5		
25. Eire (Irsko)	41,8		
26. Albanija	40,7		
27. Latvija	30,1		
28. Estonsko	23,9		
29. Sovjetska Rusija (SSSR, evropski del)	23,0		
30. Švedsko	14,1		

IV. Evropske kolonije v Evropi.

1. Malta in Gozzo (Vel. Britanija): površina 316 km², prebivalcev 265 000.
2. Gibraltar (Vel. Britanija): površina 5 km², prebivalcev 20 359.
3. Svalbard (Norveško): površina 63 000 km², prebivalcev 1 000.

V. B.

Pripombe. 1) Navedena površina obsega tudi predele, ki jih prištevajo zemljepisci navadno Aziji. Če se držimo običajne evropsko-azijske meje, moramo to število skčiti na okoli 4 300 000 km². Navedeno število prebivalstva je le približna cenitev, ker rezultati ljudskega štetja z dne 17. 1. 1959 še niso objavljeni. Vsa Sovjetska Rusija v Evropi in Aziji obsega 21 176 000 km² in ima 170 467 000 prebivalcev (17. 1. 1959). 2) Z vštetim Českomoravskim protektoratom. 3) Z vštetimi Kanarskimi otoki. 4) Z všteto površino vodovja. 5) Brez štirih province severne Libije (554 000 km², okoli 100 000 prebivalcev), ki so jih 9. 1. 1959 upravno priključili deželi matici. 6) Dansko in Island sta združena po personalni uniji. 7) Z vštetimi otoki (Madeira in Azori). 8) Z vštetimi Faer Oeri, ki so upravno del dežele matice (42 929 km² brez Faer Oerov). 9) Italija in Albanija sta združeni po personalni uniji. 10) Andorra ni država v pravem pomenu besede.

* FILATELIJA *

Prof. Št. Plut:

Kramljanje o filateliji

Leta in izkušnje pa prineso druga spoznanja, druge nazore. Zrel znamkar je postal temeljit, zato ga splošno zbiranje več ne zadovolji. Uvidel je, da ne more zgraditi popolne zbirke in da tako ostaja vedno le na sredi pota v svojih prizadevanjih. Zato opusti, kar se mu zdi za zbiranje manj primerno, da se tem lažje in uspešneje posveti temu, kar ga posebno privlači. Če je splošno zbiranje prijetno in zabavno, je delno zbi-

ranje mikavno, ker je nekakšna borba za popolnost, ki je splošno zbiranje zaradi svoje obsežnosti nikoli ne more doseči. Delni zbiralec mora res biti že izkušen in temeljito razgledan v vseh filatelističnih zadevah, vztrajen v iskanju dobrih zvez, s katerimi bo prišel do zaželenih znamk in last not least, tudi njegova denarnica mora biti na široko odprta za nakup znamk in druge izdatke, ki jih ima filatelist nemalo. Vidiš, dragi moj učenec filatelije, vsega tega še nimaš, zato zbiraj vse znamke, ki jih dobiš, misliš pa lahko obenem že na čas.

ko boš prešel od splošnega zbiranja k delnemu.

Kako zbirajmo? Evo nekoliko temeljnih navodil! Predvsem znamk ne kupuj, posebno ne posameznih in iz druge roke. Njihove cene v raznih trgovinah in trafikah so večinoma pretirano visoke. Ne ocenjuj vrednosti znamk po bolj ali manj všečni podobi na znamki. Skušaj dobiti znamke le z zamenjavanjem. V tem primeru ti je seveda potrebna zaloga dvojnih znamk (dvojníc, dublét). Da prideš do njih, priporoči se čim večjemu številu nezbiralcev, da ti jih bodo preskrbeli. Preglej staro korespondenco, kolikor so še ohranjeni pisemski ovitki z znamkami. Podstrežje, stare skrinje in podobno so se že večkrat izkazale kot skrivališča redkih znamk. Predvsem pa ne oddajaj jugoslovanskih znamk, zlasti ne dobrodelnih, spominskih in zračnopoštinih.

Kako si napraviš album? Navsvete v tej zadevi dajati je prav za prav kočljiva stvar. Vsak ima pač svoj okus, ki naj soodločuje pri napravljanju albuma. Saj v tem deloma celo leži vzgojna vrednost zbiranja, da si zlasti mlad začetnik ob prirejanju albuma razvije in izobrazí svoj čut za lepo. Poleg tega bo tvoj prvi album prav gotovo samo začen; svoje zanimanje boš prej ali slej omejil na znamke samo nekaterih držav in tako bo v tvojem albumu prostor odmerjen tem znamkam, premajhen, ostalim pa prevelik. Če pa zbiraš le zato, ker je pač taka moda v razredu, bo pa tvoj prvenec kmalu obležal kje v kotu in pokríl ga bo prah pozabljenja. In nazadnje: začetnikov album naj se razlikuje od albuma starega, izkušenega zbiralca. Bil naj bi mu nekakšna »učna knjiga«, (razumi me prav!), ob kateri bi bogatil svoje znanje in ne samo — kot je to mnogokrat pri filatelistovskih veteranih — kraj za lepljenje znamk. Njim je ideal in meti vse. Zato jim je razporeditveni vidik njihovih znamk leto izdaje in temeljna vrednost. Začetnik pa ne more misliti na kako popolnost, torej mu tudi

ni treba upoštevati teh dveh vidikov. Zato naj tudi lepi znamke v svoj album, ne da bi se ozíral na časovno zapovrstje izdaj posameznih stavkov ali na vrstni red, določen po temeljnih vrednostih znamk. Le pri domačih znamkah, kjer je popolnost kolikor toliko možna in bi naj tudi bila cilj vsakega zbiralca, upoštevaj oboje.

Naj sledi torej le nekaj splošnih nasvetov! Album naj bo ceneno ter praktičen. Zato si ga napravi sam; kupljeni namreč navadno niso ne eno ne drugo. Vrh tega so večinoma tuj izdelek, za katere gre denar po nepotrebnem iz države. Kupi si torej primerno število pôl cenenega, ne premehkega papirja in jih razreži na četrtinke. Album naj torej ne bo sešit, ker, sestavljen iz ločenih listov, se laže dopolnjuje z novimi. Ob levi strani napravi 2 cm širok rob. Tam je prostor za morebitne opombe. Za vsako deželo, ki izdaja svoje znamke, pripravi en list. Manjšim, zlasti prekomorskim, lahko dodeliš dvema ali celo trem eno stran. Pazi le (zato takrat zemljevid v rokel), da ležijo dežele, katerih znamke imaš na isti strani, ena blizu druge. Listov ni treba črtati ali razpredeljevati. Imej le ravnilo ali kaj podobnega v pomoč za premočrtno lepljenje znamke. Drugo stran lista pusti prazno. S tem, da lepiš znamke le na eni strani, preprečiš, da se ne zatikajo oziroma sprijemajo znamke ene strani z onimi na drugi strani, kar ima za posledico raztrganje robčkov in druge poškodbe. Tudi albumove liste pri tem načinu lepljenja laže poravnaš.

Kako pa razporediš znamke po albumovih listih, je povsem stvar tvojega okusa. Glej le, da bo vsaka stran tvoje zbirke napravila čim lepši vtis na gledalca in to ne samo s čistoto in barvami znamk ter njihovimi motivi, marveč tudi z okusno porazmestitvijo. Zato bo mnogokrat, ko boš lepil v album novo znamko, potrebna iz estetičnih razlogov preureditev že nalepljenih. Ne straši se tega malen-

kostnega opravila! (Somerna razporeditev je estetsko najučinkovitejša, vendar pa more biti tudi nesomerna prijetna za oko). Pazi tudi, da ne bo stran prepolna znamk, sicer trpita okusnost vtisa in pre-

glednost znamk. (Preurejanju zbirke se moreš deloma izogniti s tem, da počakaš, da se ti nabere več znamk iste države, ki jih potem vse obenem nalepiš.)

(Dalje.)

* ŠAH *

„Šola za začetnike“

(Vodi Bogo Pleničar.)

I. Osnovne končnice.

(Nadaljevanje.)

Obrnimo sedaj pozornost najenostavnejšim končnicam, pri katerih se še na obeh straneh nahajajo figure. Najprej primer, kjer igra močnejša figura proti slabejši. Prav za prav so končnice, igre majhnega števila figur, organični deli normalnih figur. Naš velemojster dr. Milan Vidmar pravi, da v šahu kralj odloča s svojim življenjem. Zato nam je to njegovo življenje dragoceno, dragocenejše od življenja ostalih figur. Že spočetka ga bomo v partiji spravili v varen kotiček in vrgli vso svojo vojsko med njega in nasprotnikovo armado, ki mu streže po življenju. Pobjajali bomo sovražnikove figure, on pa bo pobjajal seveda naše. Čim bolj se ta boj razvija, tem manj figur je v obeh taborih. Nazadnje stoji pred nami končnica. Težko je prav za prav odgovoriti na vprašanje, kdaj prehaja partija v končnico? Točno ni mogoče odgovoriti. Takrat, ko se kralju ni več bati neposrednih napadov, organiziranih brez pomoči v sovražnem taboru, se začne končnica. Točne definicije so po naravi stvari same izključene. Kakor prehaja partija polagoma v srednjo igro, prav tako polagoma pozneje v končnico. Napačna pa je definicija, da se pričene končnica takrat, ko obeh kraljic, črne in

bele, ni več na šahovnici. Skušnja prinese igralcu sama oni nepoznani »čut«, ki je za nevidne prehode potreben. Presemetljive globine šahovske igre se nikjer ne kažejo tako jasno in čisto, kakor v končnicah.

V končnicah zmaga dama proti vsaki slabejši figuri. Samo trdnjava lahko povzroča kraljici preglavice. V končnici dama proti trdnjavi je za slabjšega partnerja ena najugodnejših pozicij sledeča:

f) Primer beli kralj c6 in bela kraljica na a5 proti črnemu kralju na b8 in črni trdnjavi na b7

1. Da5—a6 ne vodi do nobenega rezultata, ker sledi Tb7—c7 šah in
2. Kc6—b6   Tc7—c6 šah
3. Kb6—c6 pat.

V navedenem primeru moramo dobiti tempo, to je, da skušamo doseči, da ima črni kralj prisilno potezo, odnosno, da le ta pride na črnega partnerja. Potem lahko črni izgubi trdnjavo po večkratnem šahiranju, če se oddalji od kralja ali Da4—46, če črni kralj vleče na c8. Torej igrati moramo:

1. Da5—e5 šah   Kb8—a8
2. De5—a1 šah   Ka8—b8
3. Da1—a5 in dobi. Na primer:
3. ....   Tb7—f7
4. Da5—e5 šah   Kb8—a7
5. De5—e3 šah   Ka7—a8
6. De3—e8 šah poleg
7. De8—f7.

Trdnjava samo izjemoma lahko dobi proti mali figuri. V končnici trdnjava proti tekaču mora kralj slabejše stranke bežati v ogel, ki ni iste barve kakor nasprotnikov tekač.

g) Beli kralj na h6 in bela trdnjava na h5 proti črnemu kralju na h8 in črnemu tekaču na d5.

1. Th5—d5   Ldc—c4 (ali h7)
2. Td5—d8 šah   Lc4—g8 in črni

je pat, če bela trdnjava ne zapusti osme vrste. Nevarno za kralja pa je nasprotno vsako drugo krajno polje, ki ni iste barve kakor nasprotnikov tekač.

Predstavljam si sedaj, da so vse tri figure iz primera g) za dve vrsti pomaknjene od roba proti sredini, zaradi česar nastane nov primer, kakor sledi:

h) Beli kralj na f6 in bela trdnjava na f5 proti črnemu kralju na f8 in črnemu tekaču na d5.

V tem primeru dobi beli, če se končnica razvija:

1. Tf5—b5   Lb5—a4

2. Tb5—b8 šah   La4—e8

3. Tb8—a8   Tekoč je izgubljen, ker mora črni napraviti potezo s kraljem. (Dalje.)

* P O M E N K I *

A. N. Samo eno sem izbral, druge še niso za tisk. Napake, ki jih kažejo: kakor so motivi lepi, jih niste mogli zajeti in podati tako, da bi zadovoljili in vzbudili tisto ubranost, kakršno bi rad z Vami doživljal. Jezik moti, prevsakdanji je in premnogokrat uporabljate celo besede — večinoma, kadar gre za rime — katerih pravega pomena ne poznate ali jih pa oblikovno kar po svoje prikojite. Dalje so metafore v Vaših verzih največkrat prisiljene in stvarno nemogoče, kar skvari to in ono sicer dobro pesem. Ogibajte se poslej takih in podobnih napak in še kaj pošljite!

Fr. K. Tudi o Vaših pesmih velja v splošnem, kar sem pravkar povedal. Začnete kar dobro, a v nadaljnjih kriticah se Vam vse zmaliči, navadno prav takrat, ko hočete povedati najlepše, ko hočete poantirati, a to zaradi tega, ker se zadovoljite z obrabljenimi banalnimi frazami. Svetoval sem Vam že, da se učite ob moderni in prisluskujete njeni zvočni in izrazni lepoti!

K. R. Hvala lepa, bom priobčil.

Skazka. Tudi Vaša proza, ki se lepo in gladko bere, pride o priliki na vrsto.

M. K. Nekaj jih bom izbral, čeprav bo treba tu in tam pile. Svetujem Vam, da bi drugič bolj izbirali in sami pretehtali, kaj je res pesem in kaj so sami verzi.

I. K. Vse tri so slabe, ker so narejene, prisiljene in, n.pr. Veje — nesmiselne. Ali res niste brali še nobene zbirke, da bi čutili, kaj je prava pesem in kakšna naj bo Vaša?

K. S. Začetek! Kažete, da bo sčasoma Vaša pesem lahko dobra, kolikor bo izraz pravega doživetja; v »Bolniku« je toplo čustvo, ki mu pa še niste mogli najti primerne besede, katera bi ogrela in prepričala.

Kartuzijani in kartuzija Pleterje

143 strani, 106 slik v bakrotisku, vzoren tisk na najfinešem šamoa papirju stane s poštnino din 40—, za dijake din 20—. Kritika se je zelo pohvalno izrazila o tej zanimivi, krasno opremljeni knjigi.

Knjigo »Kartuzijani in kartuzija Pleterje« pošiljamo zastoj vsem dijaškim knjižnicam, ki jo bodo zahtevale.

Naslov: Kartuzija Pleterje, p. Št. Jernej. Slov.

*Nalagajte svoje
prihranke pri*

L J U D S K I P O S O J I L N I C I V L J U B L J A N I

Izplačuje vse stare in
nove vloge vsak čas v
celoti brez omejitve,
vezane pa po poteku
odpovednega roka.

Vloge obrestuje po 4%,
na odpovedni rok vezane do 5%.

V S E

šolske knjige, leposlovne
in znanstvene

V S E

risalno in tehnično oro-
dje, barve, zvezke, svinč-
nike, tintnike, torbice itd.

V S E

pomožne knjige, prevode
iz svetovnega slovstva,
klasike

V A M

nudi vedno knjigarna
in trgovina

NOVA ZALOŽBA

V L J U B L J A N I, K O N G R E S N I T R G 19

NAJVEČJI SLOVENSKI
PUPILARNO VARNI ZAVOD

M E S T N A H R A N I L N I C A L J U B L J A N S K A

Stanje vlog: din 400.000.000

Lastne rezerve: din 28.650.000

Dovoljuje posojila na
menice proti vknjižbi

Za vse obveze hranilnice jamči:

M E S T N A O B Č I N A L J U B L J A N S K A

Tudi to morate vedeti!

Med najmanj upoštevanimi panogami našega narodnega gospodarstva je v krogih slovenskega izobraženstva zavarovalstvo. Ni čuda. Saj niti 40 let ni tega, ko je bila ta važna gospodarska panoga izključna domena nenarodnega kapitala. In vendar se zbirajo tu ogromna denarna sredstva, glede katerih slovenski gospodarstvenik ne more ostati ravnodušen. — Še manj je mogoče razumeti, da mnogi slovenski izobraženci še vedno dovolj resno ne pojmujejo narodnospodarskega poslanstva

Vzajemne zavarovalnice

Mladina, ki boš v kratkem prevzela odgovornost za vso našo rast, vedi, da je narodno zavarovalstvo med najvažnejšimi narodnostnimi živlenskimi funkcijami!

Šolske potrebščine

kakor zvezke, mape, peresa navadna in nalivna, svinčnike, risalni papir in risalno orodje, aktovke, nahrbtnike itd. nudi po konkurenčno nizkih cenah

TRGOVINA

H. NICMAN - LJUBLJANA KOPITARJEVA ULICA 2